

Norman Thomas v volilni borbi zaradi principov

Po volilnem boju pred štiri leti je Norman Thomas sklenil, da ne bo več kandidiral. Zanj oddanih glasov so našli 187.000. Ta rezultat ga je razočaral. V kampanji se je veliko trudil in pričakoval, da bo več ljudi razumelo njegove argumente in sledilo njegovim apelom.

A zgodaj letos se je spet odločil sprejeti nominacijo, pod pogojem, da bo platforma do- ločala med drugim nekompro- misen boj proti vojni, borbo proti umazanji te dežele v oboroženem konfliktu, in vsebovala tudi izjavo proti materialni pomoči v vojno zapletenim de- želam.

Nasprotnik vojne

Norman Thomas je pristopil v socialistično stranko leta 1916. Svet je bil v vojni in na- stala je nevarnost, da se tudi Zed. države zapletejo vanjo. Bil je načelno proti nji, jo od- ločno obsojal in nasprotoval vsem, o katerih je smatral, da delujejo zanj ali da skušajo tudi to deželo zavesti v krvavi požar. Socialistično stranko je označil za najizdatnejše sred- stvo v opoziciji proti militariz- mu in vojni ter stopil v njene vrste.

Sodružni sprejem

Sodruzi v New Yorku, kjer je bil Thomas tedaj že precej- znan, so ga radostno sprejeli. Kajti želeli so v svojih vrstah vplivne Američane. Večina članstva in voditeljev so tvorili v nji tedaj tujerodci. Ze pred pristopom je pomagal v kam- panji za županske volitve, v kateri je bil kandidat za župa- na Morris Hillquit. Od tedaj je bil Thomas aktiven v vsakem volilnem boju in bil kandidat že v mnoge javne urade.

Norman Thomas je bil rojen v Marionu, O., 20. novembra 1884. Njegov oče je bil presbi- terijanski minister. Mladi Tho- mas je sledil očetovemu pokli- cu. Graduiral je leta 1904 iz univerze Princeton in začel iz- vsledovati svojo službo v New Yorku.

Mnogo se je pečal s pisate- ljevanjem in časnikarstvom. Bil je urednik proti-vojne revije

„The World Tomorrow“. Ko je prenehal izhajati v New Yorku soc. dnevnik Call, je bil s pomočjo unij ustanovljen dnevnik New York Leader. Norman Thomas pa je postal njegov glavni urednik. Ker se socialistom in unijam ni posre- dilo dobiti novemu dnevniku dovolj naročnikov, je prenehal. Ena izmed zelo važnih orga- nizacij, iz katere je dobila soc. stranka veliko članov, je Liga za industrialno demokracijo. Thomas je bil njen direktor. Napisal je tudi par knjig o so- cialnih problemih in socializmu ter proti militarizmu in vojni.

Magnetična osebnost

Thomas je zelo simpatična osebnost. Je dober družabnik in pevec. Vrh tega je eden naj- boljših govornikov in satirik. Leta 1924 je bil na socialistični listi nominiran za gubernerja države N. Y. To je bila njegova prva važna kandidatura. Pred- sedniški kandidat je sedaj če- rtitič.

Kakor pred štirimi leti, je tudi v tej kampanji skoro zdr- žema na govorniški turi.

V svoji službi v New Yorku po prihodu iz univerze je prišel prvič v dotik z ljudstvom v „slumih“ in s prebivalci sta-

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Spisi v prihodnjem letniku Ameriškega druž. koledarja

Delo pri urejevanju prihodnjega Ameriškega družinskega koledarja izbornu napreduje.

Po vsebini bo ta letnik spet uspeh našega slovstva. Ivan Molek je napisal vanj članek o petdesetletnici sloven- skega časnikarstva v Ameriki, v katerem bodo tudi portreti pio- nirjev. Dalje je priredil seznam vseh slovenskih listov in revij, ki so izšle v Severni in Južni Ameriki od početka do danes. Na- pisal je tudi kroniko prvih slovenskih kulturnih stvari in pa kro- niko naseljevanja v Ameriko. Ze samo njegov del je torej vred- nen prispevek k naši zgodovini in literaturi.

Ivan Jontex bo zastopal v ljubko zgodbo o materi, ki se je trudila, da njeni otroci kaj postanejo in je uspela v svojih na- porih. Zvonko Novak je poslal povest „Mrkuni“, Joško Oven nov potopis o Mehiki, Frank S. Tauchar o „Pomotah v življe- nju“, Joseph Chesarek zgodovinski spis o stavki rudarjev pred 27. leti v Calumetu, Mich., in o tragediji otrok na božični večer, ko se je veselje spremenilo v grozo in žalost. Anton Garden je napisal študijo z naslovom „Kaj smo priseljenci dali Ameriki“, izmed starokrajskih pisateljev pa bodo v Koledarju zastopani Tone Seliškar, dr. Lojze Kraigher, L. Mrzel, Jože Kranjc in par drugih.

Dalje so obljubili poslati prispevke, ali pa jih že poslali, Katka Zupančič, Milan Medvešek, Anton Slabe, Ethin Kristan, Matt Petrovich, Louis Beniger, Jakob Zupančič, Anton Shular, F. A. Vider, Anton Zaitz itd.

Poskrbljeno je tudi da bo koledar izbornu ilustriran.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Zidje na Poljskem so dobili minuli teden nov ukaz v svrhu svojega ponižanja. Nemškemu vojaku se morajo ogniti s troto- arja na cesto, čim ga ugledajo. Ako pa na pločniku ni ljudi, te- daj mora Jud stopiti le na rob in počakati, da gre nemški vo- jak mimo. Nikdar bi si človek ne mislil, da se more narod, ki se oglašja za najbolj civilizira- nega na svetu, pogrezniti tako globoko, kakor se je nemški.

Demokratska stranka si je na- jela rudijska omrežja v zad- nih dneh pred volitvami, kar jo bo stalo za nekaj ur \$90.000. Bili so časi, ko se je lahko vo- dilo volilne kampanje s politič- nimi shodi. Tehnika se spre- minja, le demagogstvo je še vedno kakor je bilo.

Argentinska vlada je prepo- vedala shode nemškim nacijem in italijanskim fašistom. Oznai- čila jih je za „protiargentske skupine“. Ta odlok je bil zanj- zo zelo težaven. Kajti Argentina bi si rada ohranila prijateljstva posebnost z Nemčijo. Pa se je pod pritiskom razmer moral odločiti ali za Washington in London, ali pa za Berlin, Tokio in Rim. Zmagal je Washington in zaeno z njim London.

Rumunija je deseta dežela, ki je padla popolnoma v Hit- lerjev „življenski prostor“. Dru- ge, ki so prišle pod nacistično pe- to bodisi na miren način, ali pa pod pritiskom oborožene sile, so Avstrija, Poljska, Belgija, Danska, Norveška, Nizozem- ska, Luksemburška in Čehoslo- vaska. Vrh tega je pod Nemči- jo sedaj tudi Francija in v „pri- jateljskem“ sporazumljenju i Jugoslavija, Belgarija in Mad-

žarska. Posebno slednja. Itali- ja si je v „novem redu“ pridobi- la le še Albanijo in pred tem Etopijo. Rusija je dobila Lat- vo, Estonko in Litvinsko, del Finske, Besarabijo, del Bukovi- ne in dobro tretjino Poljske, Japonska pa Mandžurijo in po- tem še velik kos ostale Kitaj- ske, sedaj pa sega po francoski Indokini in drugih teritorijih v Aziji. To je torej zares „impe- rialistična vojna“.

Willkie obeta, da bo preskr- bel brezposelnim delo, ne relief. To govori le vsled lova za gla- savi. Kajti s stranko, ki jo za- stopa, in s programom, ki ga ima nekje zmečkanega v žepu, tega ne bo dosegel. Volilci bi sicer lahko že davno spoznali, koliko se jim je zanesti na ob- ljube demo-republikancev, pa se pač težko uče in bodo glasova- vali za obljube, o katerih vedo, da jim ne bodo izpolnjene.

Premoč Nemčije je zelo očit- na tudi v Jugoslaviji. Pred tre- mi leti bi si v nji nihče ne pred- stavljaj, da bodo nemške čete pošiljane skozi Maribor in Je- senice na Balkan, in ne, da bo Donava postala prav do Črne- ga morja nemška reka. Pa se je zgodilo natančno tako. Pak- t, med Rusijo in Nemčijo, podpisan lanskega avgusta, je Nem- čiji, kakor pričajo dogodki čr- no na belem, podaril Evropo. Da-li si jo bo tudi ohranila, od- visi od izida vojne z Anglijo. Če bo Anglija v stanju vztraja- ti, bo moral Hitler v marsičem popustiti. In ako Anglija zma- ga, bo s tem ob enem poražen Hitlerjev-Stalinov pakt, v kol- i-

(Nadaljevanje na 2. strani.)

V nedeljo 20. oktobra bo konferenca JSZ in PM v Kenmoru, Ohio

Konferenca klubov JSZ in Prosvetne matice za cleveland- sko, akronsko in girardsko o- krožje se vrši v nedeljo 20. ok- tobra v Kenmoru, O., na 2166 Manchester Rd.

Vse pridružene organizacije so bile povabljene poslati za- stopnike. Tudi drugi so dobro- došli. Zborovanje bo otvoril tajnik Konference John Kre- bel.

Ker so na dnevnem redu va- žni problemi, je potrebna čim- večja udeležba.

Klub št. 1 obeta prihodnjo nedeljo fin spored

Klub št. 1 v Chicagu bo imel prihodnjo nedeljo 20. oktobra v dvorani SNPJ kampanjsko prireditev z bogatim sporedom. Objavljen je na 2. strani v tej številki.

Predvajana bo slika iz za- klona, kjer čepa ljudje, na be- gu pred jeklenimi pticami. Da- lje slika „Otroci vojne“. Mno- go užitka bo nudila igra „Hu- dič pred bankrotom“ in pa an- gleška enodejanka. Sava bo pe- la in trio sester Jugg.

Govornik bo Joško Oven v slovensčini in Norman Thomas v angleščini, ako bo do tedaj aranzma taka, da bo mogel pri- ti. Če pa ne on, bo govoril Ar- thur McDowell, kandidat so- cialistične stranke za govern- ja.

Zvečer bo ples in prosta za- bava. V spodnji dvorani bo igral Puceljev orkester.

Zaključni kampanjski shod soc. stranke

V sredo 30. oktobra ob 8. zve- čer bo v Chicagu glavni kam- panjski shod socialistične stran- ke, na katerem bosta govorila oba njena kandidata, namreč Norman Thomas in Maynard C. Krueger. Vršil se bo v Medi- cal Arts Building, 185 North Wabash Ave.

Vstopnice v predprodaji so po 15c in 20c pri blagajni. Po predprodajni ceni jih dobite v uradu Proletarca.

Konferenca JSZ in PM 3. novembra v Waukeganu

V nedeljo 3. novembra bo v Waukeganu konferenca JSZ in Prosvetne matice za čikaški, milwauski, sheboyganski in waukeganski okraj. Tajnik An- ton Garden je pismeno povabil vse pridružene organizacije, da naj izvolijo zastopnike.

Zetli je, da to res tudi store vsled važnosti, ki jo bo imelo to zborovanje.

S kom se odloči iti Moskva v novi situaciji?

PRIZADEVANJA ANGLEŠKIH IN AMERISKIH DIPLOMATOV ZA ODVRNITEV RUSIJE OD OSIŠČA. — NACRT ZA ZRUŠENJE ANGLIJE V SREDOZEMLJU, AFRIKI IN AZIJI

Iz diplomatskih virov priha- jajo že par tednov vesti o na- porih ameriške vlade za pridobi- tvev Sovjetske Unije v pobota- nje in sporazum z Anglijo. Na drugi strani so na delu Hitler- jevi zastopniki, ki mešetarijo v Moskvi, da jo pridobe za aktiv- no sodelovanje z osiščem.

Vloga Japonske

V teh spletkah igra važno vlogo Japonska, ki je nedavno sklenila z Nemčijo in Italijo vojno zvezo s posebnim pou- dardom, da ni naperjena proti Rusiji. Vprašanje je, koliko vlada v Moskvi verjame tej tr- ditvi. Kajti z Japonsko je ime- la ob sibirski meji in v Vnanji Mongoliji že oborožene spopa- de in bi se bržkone razvili v pravo vojno, da ni bila Japo- nska toliko okupirana v vojni s Kitajsko.

V interesu Nemčije je, da dok- ler ne bo končala vojne z An- glijo, ohraniti prijateljstvo z Rusijo. Iz tega razloga si nem- ški diplomati tudi toliko trudi- jo ustvariti med Rusijo in Ja- ponsko boljše politične odnoša- je kot pa so bili doslej. Nobena tajnost ni, da si Hitler veliko prizadeva pridobiti Japonsko in Rusijo za sklenitev nenapa- dalnega pakta. Pred dobrim le- tom ga je Japonski predlagala Rusija sama, toda japonski mi- litaristi niso hoteli o tem nič sli- šati. Sedaj bi ga bili najbrže pripravljene skleniti, pod pog- jem, da Rusija neha pomagati Kitajski z municijo in drugim materijalom.

Konflikt interesov

Vlada v Moskvi ve, da če si Japonska podjarmi Kitajsko, bo postala s pomočjo te ogrom- ne dežele japonska nevarnost

za Sovjetsko Unijo toliko več- ja. Njena želja torej je, da se vojna na Kitajskem nadaljuje Japonski v škodo.

Tudi ameriški diplomati ur- girajo Rusijo, da naj podpira Kitajsko, kateri je ameriška vlada posodila nadaljnjih 25 milijonov dolarjev, da lahko plačuje sovjetsko blago.

Ob enem skuša ameriška vla- da pridobiti Sovjetsko Unijo v sporazum z Anglijo in Zed. dr- žavam, čigar namen bi bil za- jeziti japonsko ekspanzijo v Aziji in pomagati Kitajski.

Dalje ameriška vlada želi, da se Rusijo pridobi za sodelo- vanje v Anglijo tudi v evrop- ski politiki. Zdi se, da se v Mo- skvi ne morejo za trdno odloči- ti, na katero stran bi se obrnili. Hitler veliko ponuja, seveda na druge stroške.

Tajni nameni

V diktaturah ne ve nihče, ra- zen morda par glavnih zaupni- kov, kakšne namene kuje dik- tator v svojih načrtih. Zato je Rusija tujim diplomatom v Mo- skvi še vedno uganka. Ne more pa jim biti vseeno s kom bo pognila. Nemški delujejo na vse kripilje, da jo dobe v svojo zve- zo, angleški in ameriški pa sto- re kolikor morejo, da to pre- prečijo. V tej igri so posebno zaskrbljeni predstavniki Turč- je, Grčije, Jugoslavije, Šved- ske, Kitajske itd., kajti gre se za usodo tudi njihovih dežel. Nobena si ne želi biti druga Rumunija.

Vadlanje za tujo kožo

Iz angleških diplomatskih virov se poroča, da je Nemčija pripravljena priznati Rusiji za sodelovanje z osiščem bazo v (Nadaljevanje na 5. strani.)

Referendum je končan, ne pa naše naloge

Z dnem 12. oktobra je bilo pošiljanje glasovnic o predlogu za preuredbo JSZ končano.

Število glasov za ali proti v posameznih klubih bo objavljeno čim nadzorni odbor pregleda glasov- nice.

Volitve so se vršile demokratično in v splošnem sodržno. Proletarec se je strogo držal zborovega sklepa, enako tajništvo JSZ, da je z določenim dnem razprava v listu prenehala. Dali smo prilož- nost vsakemu ustvariti si sodbo in glasovati po svo- jem najboljšem prepričanju. Nekaj agitacije proti je bilo potem v par dopisih v Prosveti, kar pa brž- kone ni nikogar odvrnilo od svojega sklepa, kako glasovati.

Kot poročajo tajniki, je v večini klubov izid gla- sovanja o načrtu tak, kakor je bil na zboru. Izgu- bili smo v ta namen tri mesece časa in treba ga bo še par mesecev za izvolitev odbora, zato, da smo šli do skrajnosti demokratičnih načel ne glede na čas in na delo, ki bi ga lahko izvršili v teh mesecih.

JSZ se je v tem kritičnem glasovanju izkazala za zrelo organizacijo, ki je ne more ničesar vreči s tira. Vsakdo je lahko glasoval, vsakdo lahko vpli- val na druge, ako je hotel, vsakdo se lahko držal discipline in sklepov, ali pa jih kršil, ne da bi to povzročilo kake notranje boje. Kajti teh od zbora sem ni več in upamo, da jih tudi ne bo.

Pred nami je sedaj delo, s katerim bomo nada- ljevali vsi, ki nam je za obstoj JSZ in za njene naloge.

Pravi mir bo mogoč le pod delavskim vodstvom

Tisti takozvani radikalci v Zed. državah, ki tako vneto po- udarjajo, da je Anglija v vojni edino za ohranitev svojega im- perija, mislijo zelo površno. Ali pa so njihovi predsodki proti Angliji večji kakor pa njihovo nesprotovanje fašizmu.

Za Anglijo je ohranitev im- perija življenski problem. A kdo je Anglija?

Na vsak način v prvi vrsti njeno ljudstvo, ne le njeni ban- kirji in špekulanti.

Velik del angleškega ljud- stva zastopa delavska stranka. Udeležena je v vladi in prevze- la je razne odgovornosti, izmed katerih je mnogo neprijetnih.

Ampak delavski stranki je na- tem, da Anglija zmaga ne le- da se jo ohrani močno, z nje- nim „življenskim prostorom“ vred, nego da se z njeno po- močjo sgradi nov red v nji, v Evropi in po svetu.

Tako je izjavil na kongresu zveze angleških unij laborit, član vlade Ernest Bevin, ki po- stane nekega dne bržkone, če bo Anglija zmagala, premier Velike Britanije.

„Vsi vemo, da svet potrebuje preuredbo,“ je dejal delega- tom Bevin. „Toda ta preuredba bo kaj vredna le, ako bo tene- ljila na potrebah delovnega ljudstva vseh dežel po svetu.“

Kajti svet spada njemu in niko- mur drugemu.“

Anglija ne bi mogla voditi sedanje vojne proti tako ogro- mni sili, ki jo poseduje Hitler, brez iskrenega sodelovanja in žrtve delavstva na angleških o- tokih, v Kanadi, Avstraliji itd.

Proletariat Velike Britanije in dominjonov je v borbi, ker- ve, da če bo za Anglijo izgub- ljena, bo to v prvi vrsti poraz za delavstvo, kakor je bilo po- raženo z zmago Nemčije v Franciji, Belgiji, Nizozemski, Norvežki, na Češkem itd.

Ako bodo besede, ki jih je na kongresu delavskih unij go- voril Ernest Bevin, obveljale, in on trdi da bodo, če Anglija

zmaga, tedaj svet res dobi pre- uredbo, za kakršno deluje de- lavska-socialistična internacio- nala.

Bevin je delegatom unij raz- lagal, da ima delavstvo v seda- nji vladi Velike Britanije va-žno vlogo, veliko vpliva in o- grozno odgovornost. Kajti de- lavstvo hoče ne samo poraz hit- lerizma, ampak po zmagi tak red, ki bo človeški red in dal narodom jamstvo miru. Orga- nizirano delavstvo mora biti v Veliki Britaniji trdno in močno torej ne samo v vojni, nego tudi ko bo vojna končana in se bo sklepalo, kakšen naj bo mir v Evropi in po svetu.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za pričetek v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zeitz
Business Manager: Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.

Kako, za koga in čemu bomo glasovali?

Volitve so blizu. Gre se v njih, kar se splošne ameriške javnosti tiče, dali naj bo prihodnji predsednik še Roosevelt ali pa ga naj nadomesti Willkie.

Oba sta demokrata. Oziroma, Willkie je bil do pred par leti, nato šel k republikancem in si na njihovi konvenciji izvolil predsedniško nominacijo.

O Rooseveltu je bilo napisanih nešteto člankov z "očitki", da je to, kar počne v svoji notranji gospodarski politiki, graditev poti v socializem. V nič koliko karikaturah je bil narisana ne samo za socialista nego tudi za Stalinovega-Browderjevega soptnika.

Roosevelt si je pridobil prijateljstvo in zaslombo večine unij.

Njegov tekmeč Willkie zatrjuje, da je on boljši prijatelj delavstva kakor sedanjí predsednik. Kajti on obeta odpraviti brezposelnost, česar Roosevelt ni zmoget. Dalje trdi, da je on bolj sposoben oteži to deželo pred vojno kakor pa sedanjí krmar zvezne vlade, ki jo s svojim izzivanjem Nemčije, Japonske in Italije naravnost potiska v oborožen konflikt.

Willkie je v početku svoje kandidature odobril vsó Rooseveltovo vnajno politiko. Hitlerja je "izzival" bolj kakor ga je Roosevelt še kdaj, izjavil se je za oboroževanje na debelo, za obvezno vojaško službo, obljubil je, ako bo izvoljen, izboljšati socialne zakone, protektirati unije, pomagati farmarjem bolj in boljše kakor jim Roosevelt — torej obljub na kožo.

Toda če pobrskamo v tej kampanji do dna, vidimo, da med vodilnima kandidatom, med katerima ima ljudstvo dne 5. novembra odločiti, kdo naj bo v bodoče poglavar v beli hiši, ni razlike. Vsaj v programu je ni.

Problem brezposelnosti je še tukaj kakor je bil. 25,000,000 ljudi je z njim direktno prizadetih. Preskrbljeno jim je le za zasilno prehrano, a kako dobiti zaposlitev zanje, ki bo dostojna jelavečloveka, to je še vedno uganka.

O republikanskem kandidatu, ki je bil pred par leti še agitator za sedanjega predsednika, pravijo, da je bil v mladosti "radikalec". To rad ponavlja na en ali drug način na vsakem svojem shodu. Kajti "radikalizem" je sedaj v modi. Toda le v ponaredbah. Njegov gospodarski "načrt" je v besedah brez jedra in smisla.

Roosevelt je uvedel "new deal", kar po naše pomeni, da je uveljavil del socialističnega minimalnega programa. Če bo izvoljen Willkie, ga ne bo odpravil, kakor se nekateri boje, nego po svoje preuredil, toda v bistvu se bo sedanje stanje razmer nadaljevalo.

Ali je vredno glasovati za ohranitev razmer kakršne so? V mnogih državah bo poleg demokratične in republikanske na glasovnici tudi rubrika socialistične stranke.

Kdor bo glasoval za socialistično listo, bo izrazil voljo za spremenitev razmer. Odprava brezposelnosti je najnujnejša potreba. Nekdo bo to nalogo izvršil. Bodisi na Hitlerjev-Mussolinijev način, kar pomeni z dežja pod kap, ali pa po socialističnem načrtu.

Zavedni slovenski delavci bomo napravili križ v krogu pri kandidatih soc. stranke, ker smo za socialistični ekonomski program.

Kot socialisti vemo, da je rešitev iz sedanjih socialnih krivic mogoča le v družbi vzajemnosti. Namreč v uredbi, kakršna bo, kadar zavladal mednarodni, demokratični socializem.

V takega verujemo, za takega se borimo, in tak bo, kadar zmaga.

In za takega bomo 5. novembra glasovali vsi, ki se zavedamo, da brez socializma ne bo civilizacije.

Politična taktika unij

Večina ameriških unij podpira v sedanjí volilni kampanji predsednika Roosevelta. Mnoge so ga indorsirale v tretji termin in agencijo zanj tudi gmotno podpirajo.

Večina teh unij je v času razprave v kongresu o Burkejevi-Wadsworthovi predlogi sprejelo ostre resolucije proti obvezni vojaški službi.

Večinoma so za izolacijo, proti vojni in nekatere tudi proti podpiranju Anglije.

O Rooseveltu vedo, da je on proti izolaciji, da je za vsó možno pomoč Angliji "short of war", da je za konskripcijo in nešteto jih je, ki prisegajo, da vodi Roosevelt po preračunanem načrtu Zed. države v vojni konflikt ne samo v Evropi nego tudi v Aziji.

Vzlic temu so vse te unije za Roosevelta, z izjemo onih, ki jih vodijo komunisti. Norman Thomas, ki je res za izolacijsko vnajno politiko, proti konskripciji, proti umešavanju v vojno in pacifist prvega reda, pa ima med njimi zelo malo opore.

Človeške narure ni potrebno spreminjati. Dajmo ji le priklonost. — Rex Tugwell.

Lekati napake na drugih je lažje kakor vkleti svoje.

ZBLIZAVANJE RUSIJE IN JAPONSKE

Anglički in ameriški diplomati v Moskvi se trudijo, odtrgati Rusijo od osi (Berlin-Rim), pa ne bodo uspeli, kakor se glase vesti iz prestolnice fašistične trave. Anglički levitarski socialist Stanford Crips, ki je poslanik v Moskvi, ni dosedaj dosegel ničesar v prid

Anglije. In če Moskva sklene še pakt z Japonsko, ki bo v bistvu proti Angliji in Zed. državam, bo odpoklican po svoji želji. Na gornji sliki so zastopniki Rusije in Japonske na pogajanjih za rešitev obmejnih sporov med Sibirijo in Mandžurijo.

Nekaj podatkov o Ljubljani

Ljubljansko mestno poglavarstvo je izdalo drugo knjigo Statističnega letopisa, ki vsebuje mestno statistično gradivo za l. 1939. Delo obsega 114 strani in opisuje v 15 poglavjih mesto s čim podrobnejšimi številkami, od meteoroloških prilik do mestnih finančnih organizacij, mestne uprave. Glede površine bo vsekakor zanimivo, da ima Ljubljana obilo njiv, vrtov, travnikov, gozdov in celo pašnikov. Izmed 17 katastrskih občin ima največ vrtov St. Peter, največ travnikov Karlovoško predmestje (Ljubljansko barje), največ gozdov Zgornja Siska, največ pašnikov pa Zopet Moste. Nerodovitnih tal je nad 700 ha, in v to rubriko spadajo seveda predvsem ceste, ulice, trgi ter ona površina, ki jo zavzemajo poslopja.

Na tej površini je živeło, živalstvo, delalo, se ubijalo in vbadalo, vsak po svoje, 87,425 prebivalcev kar pomeni, da se blizu Ljubljane počasi, polagoma in zelo zločno prvi stotisočici. V zadnjem desetletju je znašal prirastek 6470 duš, toda prirodni prirastek znaša po demografskem indeksu za desetletje 1921—1931 le 972 duš, vse ostalo je pripisati priseljevanju. Porok je bilo leta 1939 ravno 1000, živorojenih otrok 1088, smrtnih primerov 863, prirodni prirastek je bil torej 225. V tem pogledu se je stanje precej izboljšalo, saj je imelo mesto še leta 1935 prirodne prirastke le 30 duš, leto dni prej pa je bilo število umrlih celo za 21 večje nego število živorojenih. Kar se tiče števila porok, je bilo samo leto 1938 boljše, takrat je bilo sklenjenih 1112 zakonov. Ženini med 26 in 35 let starosti so najrajši jemali neveste od 21 do 25 let, sedem nevest pa je bilo pod 21. letom. Domačini so se v veliki večini (776) zvezali z domačimi dekleti, le 20 jih je vzelo za

žene tujke. Pri tujcih je slika nekako obratna: 145 se jih je šlo ženiti na tuje, 59 pa si jih je izbralo življenske družice med domačinkami. Po stanu je bilo največ ženinov (718) zaposlenih v trgovini, obrti, industriji in prometu.

Zivorojenih otrok je prišlo l. 1939 na svet 1088, od teh 80 nezakonskih. Največ (893) so jih rodile matere v starosti 21 do 40 let, od teh jih je prvič rodilo 494, desetič le 3, več ko desetič pa 9. Izmed nezakonskih mater je imelo 56 svoj prvi porok, dočim je ena rodila že sedmič. Po stanu staršev se je rodilo 179 otrok delavcem, 278 obrtnikom in 189 nameščenecem, kar zgovorno priča, kateri sloji imajo največ zaslug, da naš rod ne izumre.

Lani je v Ljubljani umrlo 84 otrok v starosti pod 1 letom. Ta številka nekoliko pade od starosti 10 let in znaša v tem razdobju 27, za dobo od 11 do 20 let zraste na 31 ter skokoma raste v naslednjih starostnih letih. Svoj višek doseže v razdobju od 61 do 80 let, kar je prirodno, ter potem vse bolj in bolj pada, kajti vrste ljudi nad 80 let so itak že redke. Med smrtnimi vzroki prednjačijo bolezni srca in žil (133) ter rak in novotvorbe (109), tuberkuloza je s 77 smrtnimi primeri šele na tretjem mestu. Močno so zastopane tudi bolezni dihal (71), živčne in duševne bolezni (70), ter bolezni prebavnih organov (54). Smrtno neugode dosega visoko število 29, samomorji pa tudi kar 23. Prirodna ostarelost je bila vzrok smrti v 171 primerih. Nalezljivih obolenj je bilo 380, od teh s smrtnim izidom le 3.

Hiš je bilo lani zgrajenih 173 s 602 stanovanjema. Za te gradnje je bilo investiranih skoro 63 milijonov dinarjev, od katerih odpade 14 milijonov na investicije mestne občine. V slabšati kakovost moke. Peki in trgovci so ji prisiljeni dodajati razne primesi. Kruh iz nje je slab, rjavkast po barvi in pust. Vlada skuša popraviti slab okus pecivu, ki prihaja iz te moke, z nazivom, da je to "narodni kruh".

V Clevelandu, Chicago, New Yorku, St. Louisu itd. pometajo rakete iz unij. Ampak ne članstvo, pač pa državni pravdniki in sodniki. Za unije, ekspektivo AFL in delavce je to slabo sprčičevalo. Kajti kako naj zahtevamo poštenosti od političnih kapitalističnih strank, če pa nam se hvalijo, da čistijo korupcijo v delavskih vrstah?

V univerzi Yale se je 70 izmed 90 profesorjev izjavilo za Willkieja. Prav prida taki profesorji ne morejo biti.

602 stanovanjih je 361 kopalnic. Vsega skupaj je bilo lani 6665 hiš, ki so imele 21,588 stanovanj ter 4687 kopalnic. Eno in dvosobna stanovanja so bila v večini, bilo jih je 14,676.

Velika Ljubljana je imela lani 403,704 m občinskih, banovinskih in državnih cest ter mestnih ulic. Tlakovanjih je bilo ob koncu leta 184,061 m. Mreža kanalov se je lani povečala za 2,484 m in je znašala skupno 78,744 m.

Preskrba Ljubljane z živili se kaže v naslednjih številkah: goved, prašičev in drobnice je bilo lani zaklano 58,674 komadov; v tej številki je zapopaden tudi 130 konj. Velike perutnine (gosi, puranov) je mesto použilo preko 20,000 komadov, male (kokoši, piščanci) pa celo 164,000. Uvoz vina je znašal 4 milijone litrov, mleka pet milijonov litrov, piva pa 1,100,000 litrov; masla in sira 463,000 kg, moke vseh vrst 10,121,000 kg, testenin 80,000 kg, jaječ pa 17,737,919. Od specerije ima riž število 468,650 kg, sladkor 1,641,344, jedilno olje skoro pol milijona litrov.

Svežega domačega sadja, jagod, gob in drugih gozdnih sadežev je bilo pripranjeno v mesto preko 3 milijone kg, južnega sadja nad 100,000 kg, krompirja, zelja in repe nad 6 milijonov kg, drv 132,000 kv. m, neindustrijskega premoga pa 48 in pol milijona ton.

Statistični letopis nas tako vodi po vseh mogočih rubrikah in nam kaže življenje Ljubljane z vseh strani in z vseh mogočih vidikov. Zelo podrobno je obdelano socialno skrbstvo in zdravstvo, veliko prostora je odmerjeno šolam, od osnovnih do univerze, nato pa pridejo trgovina, obrt in promet. Za konec so statistično obdelana mestna podjetja (voda, plin in elektrika), mestne finance in organizacija uprave.

Ta knjiga o Ljubljani je statistično zelo marljivo sestavljena in lahko služi tudi za razna znanstvena, raziskavanja.

Koncert in opereta soc. pevskega zbora Zarja

Cleveland, O. — Ohijski governor Bricker je po vzgledu predsednika Roosevelta proglasil za letošnji Zahvalni dan tretji četrtlet v novembru, ki pade na 21. v mesecu.

In to je tudi dan soc. pevskega zbora Zarja, ki prireja na "Thanksgiving" svoj običajni jezenski koncert že okrog 12 let. Te njene prireditve so se izkazale jako uspešne. Gotovo je, da bo predvajana enako dobro tudi letošnja.

Na programu bo v prvem delu predvajanje lepih novih pesmi, v drugem delu pa bo uprizorjena opereta "Srce in denar". Pred nekaj leti smo jo že čuli, a radi tega ni nič izgubila na vrednosti.

Zvečer bo plesna in prosta zabava. Vstopnice v predprodaji so po 40c, pri blagajni bodo 50c, in na plesno zabavo zvečer pa 30c. Vstopnice se dobe pri pevcih in pevkah Zarje, v sladličarni Mrs. Makovec v

SND, in v trgovini Jos. Durha na 156 Waterloo Rd.

Zarja apelira na vse prijatelje in simpatičarje, da si rezervirajo Zahvalni dan za poset Zarjinega koncerta in si nabavijo vstopnice v naprej. S tem si par grošev prihranijo, Zarja pa bo to dalo vzpodbudo, ker bo videla, da bo imela spet obilno udeležbo.

V prid kritja stroškov bomo izdali tudi programno knjižico z oglasi. Apeliramo na slovenske trgovce, obrtnike in druge, da nam grede pri tem spet na roko in nam pomagajo do boljšega uspeha pri pripravi na spored.

Več o pripravi za spored sporočimo pozneje. Kribe! John Krebel.

Spravedlnost prenehala

Češki list Spravedlnost v Chicagu je pod pritiskom razmer prenehal izhajati. Tiskarna mu je bila prodana 7. oktobra. Zdrži se je s češkim delavskim tednikom v Clevelandu. Velik varok zastoju socialističnega gibanja med ameriški Čehi je starokrajški položaj. Čehi bi radi, da bi v svet planil na Hitlerja. Ko je bila soc. stranka celo proti odpravi embarga, je bil to kakor ledeno mrzel curek na skupino Čehov, ki je še organizirana v nji. Zamah pa je izgubila že prej vsled drugih vzrokov.

Ste že kdaj poskusili?

Pravite, da vam Proletarec ugaia in želite, da bi imel več naročnikov. Ste že poskusili pridobiti hkrati izmed svojih prijateljev in znancev, da se nanj naroči?

Slovinci v Chicagu, udeležite se priredbe kluba št. 1 JSZ prihodnjo nedeljo v dvorani SNPJ.

Ste prejeli opomnih, da je vstan narocnina potekla? Ste jo že obnovili?

Smrt našega sodruga

Burgettstown, Pa. — Nagle smrti je nam tukaj umrl sodrug John Mlačnik. Zadel ga je srčna kap dne 10. okt. Star je bil 65 let. Rojen je bil v Vranskem na Stajerskem 21. junija 1875.

V Ameriki zapuša tri brate, namreč enega v Californiji, dva v Illinoisu, na Slovanu v Penni pa ženo, tri sinove in 3 hčere. Ob časi smrti je bil član SNPJ, ESPZ, JSZ in UMWA.

S sodrugom Mlačnikom je naš klub izgubil dobrega člana in Proletarec zvestega naročnika.

Pokojniku časten spomin. Preostali naša sožalje. Joseph Krmel.

Najdražja podzemna železnica

Mesto Chicago bo imelo enkrat prihodnje leto okrog osem milj dolžne podzemne železnice, ki stane več kot slične proge kjerkoli drugje na svetu. Milijone dolarjev je koruptna mestna uprava z bankrotiranimi transportacijskimi družbami vred potrošila pod oznabo "pravni stroški". Ves problem je še vedno tam kjer je bil, stotisoče ljudi v Chicagu pa se mora drenjati jutro za jutrom večer za večerom v starinskih karah cestne in nadulčne železnice.

Chicago je menda edino mesto s tolikšnim prebivalstvom, ki ima najbolj zastarel transportacijski sistem. New York na primer ima 220 milj proge podzemne železnice. In Chicago jo bo imelo prihodnje, ali pa morda šele čez dve leti, celih osem milj! In ta malenkost stane s pravnimi stroški vred že sedaj okrog \$50,000,000.

Priporočite prijateljem, da si naroče Proletarca.

Klub št. 1 JSZ, Chicago, Ill.

VARIJETNI PROGRAM

KAMPANJSKA PRIREDITEV

v nedeljo 20. oktobra 1940

V DVORANI SNPJ, 2657 S. LAWDALE AVE.

Pričetek programa ob 3. popoldne

I. DEL

1. V ZAKLONU. (Beg ljudi pred letalci.)
2. HUDIC PRED BANKOTOM. Igra v enem dejanju. — Spisal Ivan Vuk.

(Igralci: Frank S. Tachar, Joe Oblak, John Rak, Frank Sodnjik, Frank Bizjak, Joseph Drasler, John Machek.

3. JOŠKO ÖVEN, govor o pomenu prireditve.

- a) SESTRE MARY, ERNESTINE in LUCILLE JUGG.
- b) Vencek narodnih pesmi

Na klavir spremlja Mary Öven

II. DEL

5. WAR CHILDREN. A play in 1 Act. Presented by SNPJ Juvenile Circle No. 26. Under Direction of John Rak and Simon Trojar.

CHARACTERS:

The Red Menace—Stanley Kutnik
A Soldier's Mother—Hilda Macerle
Orphan of War—Sylvia Trojar, Theresa Gasser and Violet Yager
A Gassed Soldier—Edward Podbesek
A Blind Soldier—John Maccek
A One Arm Soldier—William Kovacic
The War Nurse—Angeline Pluth
In Memoriam—Emil Kmetec
War Children—Rose Podbesek, Myra Andreas, Violet Klecka

6. ARTHUR McDOWELL, socialistični kandidat za guvernerja

7. "YOURS for the UNION—WITH LOVE." A 1-Act Play. Directed by Joseph Drasler

CHARACTERS:

Grace—Marya Omahen
Mary—Eline Turpin
Bill—Frank Sodnjik
Junior—Jack Groser
Owner—Joseph Drasler

8. Nastop mešanega pevskega zbora "SAVA", pod vodstvom Jakoba Muhe

9. PROSTA IN PLESNA ŽABA.

IGRA PUCLJEV ORKESTER

Vstopnice 40c v predprodaji. Pri blagajni po 50c.

IZ VUKOVE ZAPUŠČINE

IVAN VUK:

PO VALOVH DONAVE
ŠIROKE...

Beleške iz popotnega dnevnika.

(Nadaljevanje)

"Teško je že, a posebno nevarno ni. Res je, da delavci delajo pod težkim zračnim pritiskom in se morajo stalno menjati. Tuji ven, na zrak morajo iti v odmorih, da se telo zopet privadi na zunanji zračni pritisk. Nevarnost bi bila le, če bi naprave bile pomanjkljive, če bi zrak na kak način ušel iz kesona. Tedaj bi, kajpada, voda stopila v keson in zalila vse delavce."

"Ko so delali rimske ceste", je pripomnil Zdravko, "so trpeli ljudje vsled slabih zaslužkov. A oni, katerim so delali, so se dobro imeli in zgodovina jim poje slavo. Tu pa morajo sedaj delati pod vodo in pod zračnim pritiskom tudi za slabe meze, a tisti, katerim delajo, pa bodo praktično to delo z velikimi odstotki uživali in se imeli dobro... Kakšen je razloček med rimsko in današnjo kulturo?"

Matvez pa se je obrnil k Teinu spremljevalcu in kakor da ne sliši Zdravkove opazke, je vprašal:

"Kje pa je tisto Pančevo, h kateremu delajo ta most iz Belgrada?"

"Pet kilometrov oddaljeno. To je veliko in živahno trgovsko mesto, posebno kar se tiče živil, živine in drv. Pa tudi svilopreja je dobro razvita. Po večini so enonadstropne hiše, zidane v madžarskem slogu. Steje nekako 30.000 prebivalcev. Na ulicah se sliši srbski, madžarski in nemški pogovor. Za časa vojaške granice je bilo. Pančevo je bilo granicarsko mesto v Batatu. Zgodovina Pančeva je dokaj zanimiva, posebno iz dni velikih vojn, ki so se vodile okrog Belgrada med Nemci in Turki. V dobi ogrske revolucije l. 1848, ko so avstrijski Srbi stali, da branijo svojo narodnost od nasilne pomadžaritve, se je v Pančevu posebno proslavil vojvoda srbski, Stevan Petrović-Knićanin, ko je 20. decembra premagal Madžare. Za to zmago je dobil od Francu Josifa red Marije Terezije, ku mu ga je, obelčen v narodno šumadijsko nošo, pripel sam ban Jelačić v navzočnosti cesarja. Srbska vlada pa ga je imenovala za "vojvodo", kar je bilo najvišje dostojanstvo tedanje dobe."

Zdravko je kimal z glavo in pristavil:

"Ne vem, če je tista pomoč Avstriji bila za Jugoslovane koristna?"

"Hm... Kdo bi vedel to naprej in da so habsburški grofje tako radi požirali prisrge, je odvrnil Tein spremljevalec."

"Preje enkrat ste omenili, da je bil Banat Belo ali Panonsko morje", je pripomnila Tea.

"Da. Zdaj je sestavni del one ogromne nižine, ki jo, kakor v loku, obkrožajo Karpati od Požuna do Bajzaša. To nižino je pokrivalo nekoč Belo ali Panonsko morje in so danes njegovi največji ostanki Blatno in Nizidiško (Neusidlersee) jezero, poleg drugih, kajpada, jezer in barij... V teh velikih ravninah in v ogrskih pustah je pojav, ki ga v naših krajih ni. Navadno se ga vidi na stebah, prirejah in na mirni morski površini — pojav, ki se mu pravi "Fata morgana".

"Fata morgana", je vprašala Tea in tudi oči Marije so vprašale. "Ali je to mogoče, tukaj?"

"Zakaj ne? ... Saj je ta nižina ogromna, kakor sem rekel in ogrske puste kakor prerije." Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili to zgodovinsko torišče, "je bil rado veden Matvez."

"Tistem mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini "grad". Narodni muzej v Belgradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, "zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in se v mislih ustavili pri dobi, ki jo hočemo izkopati...

Parnik je plul ravno pod mostom. Prej se mi je zdelo, da je nizek, da bomo morda z parnikovim dimnikom zadeli vanj. Ko pa smo bili pod mostom, pa se je videlo, da je zelo visok,

kor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred našimi očmi se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernosivi barvi. Nestalno je. Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili to zgodovinsko torišče, "je bil rado veden Matvez."

"Tistem mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini "grad". Narodni muzej v Belgradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, "zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in se v mislih ustavili pri dobi, ki jo hočemo izkopati...

Parnik je plul ravno pod mostom. Prej se mi je zdelo, da je nizek, da bomo morda z parnikovim dimnikom zadeli vanj. Ko pa smo bili pod mostom, pa se je videlo, da je zelo visok,

kor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred našimi očmi se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernosivi barvi. Nestalno je. Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

BRANJEVCI SE NE DAJO ODGNATI

V Londonu je v proletarskih predelih veliko branjevcov, kakor sploh v vseh mestih v Evropi in drugje. Kadar priropečejo nadnje nemiki letalci puste svoje stojnice in vozčke ter beže v zaklone. Ko jim je dan signal, da je spet varno zunaj, nadaljujejo s svojim poslom, razen oni, katerim je eksplozija uničila, kar so imeli.

kor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred našimi očmi se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernosivi barvi. Nestalno je. Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili to zgodovinsko torišče, "je bil rado veden Matvez."

"Tistem mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini "grad". Narodni muzej v Belgradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, "zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in se v mislih ustavili pri dobi, ki jo hočemo izkopati...

Parnik je plul ravno pod mostom. Prej se mi je zdelo, da je nizek, da bomo morda z parnikovim dimnikom zadeli vanj. Ko pa smo bili pod mostom, pa se je videlo, da je zelo visok,

kor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred našimi očmi se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernosivi barvi. Nestalno je. Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili to zgodovinsko torišče, "je bil rado veden Matvez."

"Tistem mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini "grad". Narodni muzej v Belgradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, "zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in se v mislih ustavili pri dobi, ki jo hočemo izkopati...

Parnik je plul ravno pod mostom. Prej se mi je zdelo, da je nizek, da bomo morda z parnikovim dimnikom zadeli vanj. Ko pa smo bili pod mostom, pa se je videlo, da je zelo visok,

kor da smo stopili v nekakšno drugo deželo. Pred našimi očmi se je razprostiralo celo morje. Tam, ne ravno daleč, valovi v bisernosivi barvi. Nestalno je. Sedaj se nam približa, sedaj se zopet odmakne... Naenkrat se razlije okrog nas, po tej suhi, trdi površini, po kateri smo pred eno uro še hodili... Z vseh strani nas je obkrožalo čarobno morje. Iz sinje njegove vodne površine so se dvigali gozdovi, vasi, gradovi, mesta... in ustvarjali v zraku veličastne skupine. Čudovito so se menjale slike. Za hip se pojavijo krasne aleje z visokimi drevesi, za hip nato lepe gozdne poti in gore, ovencane z gradovi. Krasne cerkve in stolpi, lepe vasi, se menjavajo druga za drugo... Ko pridemo bližje, izgine nenadoma vsa krasota, a mesto nje vidimo neznatne studence, skromno bajto ali soto... To je vse, kar je ostalo od čarobne slike... No, sedaj naenkrat se nam bliža cela vojska nevidnih vojakov. Strašno so te slike in prizori, da nas kar pretrese. Tam gredo nekakšne pošasti, na glavah rogovi, dolgi kakor drevesa, ki jih ponosno nosijo v zraku. In te rogaste pošasti spremljajo orjaki... Za trenutek nato se razdvoji zagrinjalo: pred našimi očmi se pase čreda goved, uvršenih v vrste, kakor kakšne vojaške čete..."

Glejte, takšen je ta naravni pojav, "fata morgana", takšna je ta Delibaba z njenimi čarobnimi slikami, ki jih je tudi opeval največji madžarski pesnik Petőfi — pomadžarsen Srbohrvat "Petrović"...

"Pravijo", je po kratkem molku dodal Tein spremljevalec, "da so v okolici Pančeva ostanki človeka predzgodovinske dobe. Tam je vas Starčevo in tam sedaj kopljejo arheologi in drugi učenjaki. Upanje je, da bodo našli ostanke naselbine predzgodovinskega človeka z vsem orodjem kamenite dobe."

"To se pravi, da imajo denar", je pristavil Zdravko.

"Arheološki krogi v Ameriki so pristali na financiranje. In tam, pri izkopavanju plapolata sedaj dve zastavi: jugoslovanska in ameriška."

"Kakšna pa je zemlja?" je vprašala gospa Marija.

"Lahko je delo z banatsko zemljo — bivšim Belim morjem" — je rekel Tein spremljevalec. "Kamenja ni, pa če bi ga s svetilko iskali. Ilovica pa kolikor hočete. Lončarji bi imeli tukaj dobre sirovine na izbiro."

"Kako pa so zasledili to zgodovinsko torišče, "je bil rado veden Matvez."

"Tistem mestu, kjer sedaj kopljejo, pravijo domačini "grad". Narodni muzej v Belgradu je dognal, da se je tam nahajala v kameniti dobi predzgodovinska naselbina. In je, kakor sem rekel, "zainteresiral ameriške arheološke kroge."

Pomolčali smo in se v mislih ustavili pri dobi, ki jo hočemo izkopati...

Parnik je plul ravno pod mostom. Prej se mi je zdelo, da je nizek, da bomo morda z parnikovim dimnikom zadeli vanj. Ko pa smo bili pod mostom, pa se je videlo, da je zelo visok,

Z obiska v Fontani
in v Los Angelesu

Oakland, Calif. — Čitatelje Proletarca bo mogoče zanimalo, če poročam, da podpisane in njegove sopoge še ni vrag pocitral. Pripetilo se je, da sva okrevala in se radujeva zdravlja. Septembra sva z ženo sklenila, da se odpeljeva na obisk k najinim prijateljem v Fontano.

Tako ponavadi storiva pot do naših ljudi vsako leto. Leta 1935 nama tudi Chicago in Cleveland nista bila predalet. Potovala sva, da kaj. In jaz tudi pridno vlekem svojo koncertino, kjer se mi je zdelo, da bo kaj zabave.

Lani pa nama ni bilo mogoče nikamor kakor k zdravnikom in v bolnišnice. Žena mi je bila priklenjena v posteljo; stregli smo ji pridno, a bolezen je bolezen. Ne odide zlepa, pa če jo še tako podiš.

A končno je le okrevala in spet prevzela gospodinjstvo.

Dobil sem počitnice in ji predlagal, da ker je tako pridna, jo vzamem s sabo, da greva na obisk v Fontano. Dne 25. sept. sva se odpeljala po cesti št. 99. Z nama je bila tudi naša prijateljica Mrs. Remetz. Doma je s štajerskega, korajžna in vesela ženska, ki je včasih tudi zapela, da smo imeli prav zabavno pot. Čas nam je hitro potekal. V Los Angeles smo prišli ob 2. pop. Vozili smo se približno 9 ur.

Ustavili smo se pri družini Hiti, katere nismo videli že nad 20 let. Marsikaj zanimivega smo vedeli povedati drug drugemu. Povabili so nas, da naj prenočimo pri njih. To smo storili.

Naslednjega dne smo se odpeljali na drugo stran mesta k družini Joe Parkel. On je naš dober prijatelj. Bili smo zelo gostoljubno sprejeti in prenočevali pri njih. Postregli so nas s hladno kapljico, ki se je nam vsled velike vročine fino prilagila. Pijače pa kot veste se jaz itak ne branim. Samo enkrat sem rekel "ne", in to je bilo takrat, ko so me vprašali, ako jo imam dovolj. Joe Parkelj, ki je zvest naročnik Proletarca, je nas zapeljal k svojemu prijatelju Frank Sakserju, in tudi tu smo bili deležni zlate kapljice.

Tein spremljevalec je pokazal z roko:

"Tam, z gornje, z desne strani, vidite razvaline mogočne, ogromne..."

Trdnjava Smederevo. "Mogočnost gleda iz razvalin še sedaj," je rekel Zdravko in vzbolil prsi.

"In vendar," je pristavila gospa Marija. "Kaj je to mogočnost... Nekaj, kar ni absolutno, kar je relativno, kakor vse, kar je ustvarjeno z rokami..."

Parnik se je približeval Smederevu. Godba je pozdravljala Smederevčane z živo koračnico.

Tein spremljevalec je pokazal z roko:

"Tam, z gornje, z desne strani, vidite hribe. To so znamenite smederevske gorice. Grozdi so težki od 2 do 3 kilograme. Pravijo mu "carsko grozdje" in tudi druga razna imena, kakor "Kilibarke", in še in še... A grozdje eno in taisto..."

Nasmejal se je in prižgal cigareto...

Parnik je pozdravil Smederevčane s tem, da je plul ob obrežju, nato pa zopet krenil v sredino Donave. Godba je igrala še vedno, z obrežja pa so mahali z rokami in pozdravali...

"Kaj so te razvaline, ki se tako romantično dvigajo..."

"To je trdnjava Smederevo. Srednjeveška trdnjava mesta Smederevo", je rekel Tein spremljevalec. Kako je dobilo to ime, je zavito v temo. Njegovo ime se javlja šele za časa despotov, v poslednji dobi srbske državne samostojnosti kot ime poslednje prestolnice. Kalikondil govori o Smederevu kot o Spenderobisu, katero ime so Slovani spremenili v Smender, Turki v Semender, a Madžari so ga smatrali kot nekaj skrajšan Szent Endre (Sv. Andrej). Rankanus ga imenuje Smedris, iz katerega je morda nastalo srbsko "Smederevo", ali kakor že rečeno, to je zavito v temo.

Ko je po smrti Štepana Visokega zasedel prestol despot Džurdže, je bil položaj zelo mračen. Vsakdo je čutil, da so nastali dnevi težke resnosti in velike nevarnosti. Vedelo se je, da pripravljajo Turki veliko vojno proti Srbiji. In dasi neradi, so se Srbi zvezali z Madžari. Džurdže je odstopil Belgrad kralju Sigismundu, ter zato dobil neka mesta v Sremu in na Ogrskem.

(Dalje prihodnjici.)

ALI VESTE?

Ali veste, da ameriška vojna mornarica ne sprejema črnecev v službo drugam kakor v kuhinji? Vsi mornarji so belopoltniki. Kuharji, strežaji in pomilvači so zamorci, toda ne vsi in na nekaterih ladjah ni sploh nobenega.

Drugi dan se poslovimo od prijazne Parkelove družine, spet smo pili rujnega, češ, da bom boljše vozil, in se odpeljali v Fontano. In res je pomagalo. Tja smo dospeli v poldrugi uri. Ustavili smo se pri družini Hochevar in jo presenetili. Ko je Mrs. Hochevar videla, da se bo "naša" sama "izkocabala" iz avta, je bila zelo vesela: "Lejte no!" je vzkliknila. "Slišali smo, da ne boš nikoli več hodila!" Bilo je rokovanja nič koliko in tudi poljube so si delile. Pa sem še jaz vprašal za enega. Res, dobil sem ga, pa ne samo enega.

Še isti dan smo pričeli z obiski. Oglasili smo se pri zastopniku Proletarca Antonu Blasiču. Pri njemu so nas postregli zelo gostoljubno in tudi "Jerperge" so nam dali.

Menda mi ne bo nihče zameril, ako tu povem, da sem imel čast igrati v novi dvorani in da se je plesalo kakor za stavo. Jernej Hochevar je že v 70. letih, pa je rekel, da se je na tej zabavi pomladil za desetletje. Plesal je za kaj!

V soboto 28. sept. je imelo veseliško angleško poslujoče društvo SNPJ, katere se je udeležil s svojo družbo tudi podpisani. Ker niso imeli druge muzike kot fonograf, smo tisto "bakso" porinili na stran, jaz pa dobil priložnost igrati prave slovenske komade. Tudi Anton Videgar je prinesel svojo harmoniko in je pomagal, da je bila zabava še boljša.

•• KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ••

KOMENTARJI

Nemška armada, ki je zasedla Rumunijo, je bila poslana v njo skozi Madžarsko in Jugoslavijo. To je nov Hitlerjev triumf, nova pridobitev zelo važne dežele v "nemški življenjski prostor". Za bodočnost Sovjetske Unije to ni nič kaj obetajoče. Morda si je Josef Stalin, ko je lani sklenil pakt s Hitlerjem, "imperialistično" vojno in njene posledice vse drugače predstavljal.

Italija ne želi zaostajati za Nemčijo. Tudi ona čezdalej močneje stopa Jugoslaviji na nogo. Na željo Rima je jugoslovanska vlada brutalno zadušila zvezo jugoslovanskih imigrantov, ki so jo tvorili slovenski in hrvaški begunci iz Trsta, Gorice in Istre. V nji je bilo lepo število intelektualcev, ki so od prejšnje svetovne vojne sem delovali za osvoboditev jugoslovanskega Primorja izpod Italije. Sedaj so "nezaželjen element" v deželi svojega lastnega naroda. Njihov tednih, ki so ga izbornu urejevali, jim je vlada v Beogradu ustavila, zaplenila vso imovino ter arhiv njihove organizacije. Tako so Primorci, ki so mislili, da so našli v Jugoslaviji zavetje in zaščito pred Italijo, sedaj primeroma tam kakor če bi bili ostali doma in jih bi italijanska vlada direktno prišla za vrat namesto neposredno.

Earl Browder ima v ameriški politični javnosti skoro toliko pozornosti kakor Wilkie. Ljudje ga gledajo kakor kakšno čudo v zoologičnem vrtnu. In je res "zanimivost". Kandidira za predsednika Zed. drž. Dobil bo vzhajal velikemu zanimanju zanj jako malo glasov tudi v tistih državah, kjer so njegovi stranki dovolili rubriko na glasovnici. Pozornost si ni ustvaril sam, nego se ima k temu zahvaliti kongresniku Diesu in pa dejstvu, da se predstavlja za predstavnika Rusije bolj kakor pa poslanik Sovjetske Unije v Washingtonu. V volilni kampanji govori s pomočjo gramofonskih plošč. Ker je obsojen zaradi potvarjanja potnih listov, po odloku sodnika ne sme iz New Yorka. S tem mu je napravilo reklame toliko, da prihaja več ljudi poslušati njegove plošče, kakor pa če bi prišel osebno govoriti na shod. Browder ima tudi druge težkoče. On je proti imperialistični vojni, kar pomeni, da je za politiko "apizerjev" Hitlerju v korist. A kar iznenada so sklenile države, ki so imele pred par leti pakt proti kominterni, nov sporazum vojnega

značaja. Naperjen je proti Zedinjenim državam direktno in ob enem v svarilo Sovjetski Uniji. Browderja vprašujejo, kaj misli o novi zvezi Nemčije, Japonske in Italije, pa je v zadregi, ker ne ve, kaj misli Moskva o nji. Kajti njemu samemu o takih rečeh ni dovoljeno misliti. Kadar kaj v kakem govoru reče, novinarji vedno tolmačijo njegove izjave tako, kakor da so dobile svoj O. K. v Moskvi. In tako je na gramofonski plošči na komunističnem shodu v Bostonu izjavil, da bi bilo jako na mestu za svetovni mir, če se bi zvezale Zed. države, Rusija in Kitajska. Kar pomeni, da so v Moskvi v veliki negotovosti.

Enakopravnost z dne 8. oktobra je priobčila sledeči uredniški članek:

Predpreteklo soboto je govoril socialistični predsedniški kandidat Norman Thomas v Louisville, Ky. Kakor poroča odtodni list "Courier-Journal", ga je pozval neki posestnik shoda, naj pojasni stališče socialistične stranke do nacizma in komunizma. To vprašanje je bilo vsekakor posledica pretehtane domneve, da se zunanja politika socialistične stranke v ničemer ne razlikuje od zunanje politike nacistov in komunistov; vse tri stranke so namreč "imperialistični vojni"; vse tri so proti uvedbi splošne in obvezne vojaške dolžnosti v Zedinjenih državah (dasi je treba rešiti na ljubo priznati, da navaja socialistična stranka za to druge vzroke kot pa nacisti in komunisti), vse tri nasprotujejo podpori Anglije od strani Zedinjenih držav.

Zgoraj navedeno vprašanje je bilo torej zaradi paralelnosti tekočih smernic v sedavi zunanji politiki popolnoma upravičeno. Toda, glej! Thomas je to vprašanje razvil: "Angriji," pravi časopis "Courier-Journal", — "he tossed aside as unfair a question," itd. Norman Thomas je prepričan, da ne bi izprevidel, da ga postavlja njegova politika — četudi so njegovi motivi različni — v eno linijo z nacisti, komunisti in z Ludenberghom, in mu nič ne pomaga, če se še tako "razjuni".

Kot poroča prej omenjeni list, je Norman Thomas na to odgovoril: "Because some men I hate happen to love their wives, should I cease loving mine?"

Kakšen odgovor in kakšen argument je to? Norman Thomas si je upravičeno stekel sloves spretnega govornika, posebno če gre za nagle odgovore na vprašanja, pri katerih je potrebna prisebnost duha, toda ob tej priliki sta govornika spretnost in prisebnost duha pustili Thomasa popolnoma na cedilu. Tu ne gre za podobnost življenjskih navad med socialisti na eni, in diktatorji na drugi strani. Nič ne bo zahteval od nekakega le v vegetarijancu, da se odvede tem svojim čednostim, če, da jih ugotovimo, da ne pušajo in ne jedo mesa, prikazati pred svetom kot Hitlerjeve somišljenike in prijatelje.

Ako ni Norman Thomas noben drug argument v glavo padel kot njegova navedena pripodoba, ki pa — mimogrede rečeno — na oba nudi žopa, je to samo dokaz, da se v politični sosesčini, v katero je zadel, nič kaj

Dne 20. oktobra 14. obletnica smrti Eugena V. Debsa

V Chicagu bomo v nedeljo 20. oktobra praznovali na prireditvi kluba št. 1 v dvorani SNPJ tudi spomin na pokojnega, velikega socialističnega borca Eugena V. Debsa. Omenjenega dne

mine 14. let, od kar je umrl. Ameriško socialistično gibanje je z njim ogromno izgubilo, toda Debsovo delo in njegovi nauki žive. Pridite v dvorano SNPJ prihodnjo nedeljo vsi tisti v Chicagu, katerim je spomin na tega našega pokojnega sodruga drag in je vredno, da se mu oddolžimo. Spored se prične ob 3. popoldne.

ugodno ne počuti.

Ko smo nedavno svetovali v enem izmed naših uredniških člankov, da so letos okolišnice take, da bi morali vsi pametni in previdni socialisti glasovati za Roosevelta, smo dobili dobrohoten ukor od strani nekoga sodruga, ki smo ga tudi dobrohotno sprejeli in priobčili, kakor je bil napisan. Ker nismo vsesedni niti ne nezmožni v kor se radi učimo, česar ne vemo, bi bilo tudi zdaj priporočljivo, če bi kak pookan čitatelj tudi gornji Thomasov odgovor nekoliko bolj poljudno in zapeljivo razčlenil. — Torej — prosimo!

Morda je bilo na shodu v Louisvillu res tako, kakor poroča Courier-Journal, oziroma tolmači Enakopravnost. Goto-

vo je, da je Earl Browder toliko glasan proti ("imperialistični") vojni ali pa še bolj kakor Norman Thomas. Res je, da so komunisti od kar so nehali z borbo proti "agresorjem", na vso moč proti podpiranju Anglije. Ako bi bilo po njihovem, ne bi dobila iz Zed. držav ne moke, ne municije niti za gotov denar. Naciji in fašisti v tej deželi so enakega "prepričanja". To, da je soc. stranka za mir, jo ne uspeje med komuniste, nacije in Mussolinijeve črnorokarje, kajti borba proti militarizmu in za mir je njena tradicija. Ako se je Thomas res "razjezil" in odvrnil, "da če imajo tisti, ki jih sovražijo, radi njihove žene, čemu naj bi on radi tega prenehal ljubiti svojo", je mislil s tem le povedati, da je on proti zapletu Zed. držav v vojno ne glede na nacije, komuniste in fašiste, ki so proti iz drugih razlogov. Sicer velja članek v Enakopravnosti menda Louis Zorkotu, a bilo bi boljše, da bi ga naslovila nase, ker je precej tednov vztrajno opravičevala pakt med Stalinom in Hitlerjem, dočim Thomas tega ni nobenkrat storil.

Ivan D. Butković praznuje 25-letnico predsedovanja HBZ. Pa je vsled tega v Zajedničaru teden za tedom veliko slavnostnega pisanja. Glavni odbor je Butkoviću v počastitev sprejel posebno resolucijo, v kateri našteva njegove vrline in za služe. Namesto predsednika jo je podpisal podpredsednik W. Boyd, med člani čestitniki pa sta podpisana z velikimi črkami tudi gl. blagajnik Vinko Vuk in pomožni tajnik Janko Kovač. Kot znano, je imela HBZ od zadnje jeseni že velike stroške in notranje boje zaradi odslužitve proti volji sedanjega "veležaslužnega" gl. predsednika in jih nadomestila s svojimi prijatelji. Sedaj pa resolucija njemu v počast od ljudi, ki bi mu radi zavili vrat, če bi le mogli! Hinavščina je brezmejna.

Nemška cenzura je sedaj v Jugoslaviji faktor, ki se ga je treba prizadetim bati bolj kakor domače cenzure. Ne samo pisati, tudi peti se ne sme v Jugoslaviji tako, da bi žalilo čut nemških ušes. V nekem kabaretu v Beogradu si je neki glu-

nik, ki jih je vdpeljal na Ellis Island v New York v vrhu deportacije. Nikomur niso ničesar storili. "Petokoloncev" ni med njimi. Rečejo so, ki so prišli sem za kruhom in bili veseli zaposlitve, čeprav je bila meda pičila. A ker so "tujci", morajo nazaj v staro mizerijo.

Ali bo Nemčija mogla izstradati Anglijo?

Anglija si je v sedanjih vojni nadejala izstradati Nemčijo z blokado prej ko v enem letu. Vlada v Berlinu pravi, da imajo Nemci po enem letu vojne več živil kakor ko se je pričela, dočim jih ima Anglija čezdalej manj. Nemčija si je pomagala z ugrabljenjem zalog hrane v okupiranih deželah, nad Anglijo pa je proglasila "popolno blokado". Zadnji teden v septembru so ji nemške podmornice potopile ladij v teži nad 140 tisoč ton, kar je več kot katerikoli posamezen teden bodisi v tej ali v prejšnji vojni. In z ladjami gre na dno tovor. Tisoče ton mesa in na desetisoče ton drugih živil je bilo z ladjami vred uničenih. Vrh tega se Nemčija baha, da njeni letalci uničujejo živilske shrambe tudi v Angliji sami, ne samo na morju.

Kako zelo je Anglija odvisna od uvoza, pričajo sledeča dejstva:

Anglija pridelala doma samo 39 odstotkov živilskih potrebščin. Če bi ji bilo torej res mogoče ustaviti dovoz iz inozemstva, kot si prizadeva Hitler, bi moralo njeno ljudstvo kmalu umreti gladi.

Pšenice pridelala Anglija za svoje potrebe samo 20%, ostalo pa mora uvažati. Dobiva jo večinoma iz Kanade, Zed. držav in Južne Amerike.

Mesa uvažja 52 odstotkov.

Jajca, maslo, svinjino in nešteto drugih potrebščin za prehrano prebivalstva dobiva večinoma iz drugih dežel. Do letošnje poletja jo je z maslom, perutnino in jajci zalagala v prvi vrsti Nizozemska in Danska. Sedaj gre to blago v Nemčijo, Anglija pa je morala po te potrebščine v Ameriko. To jo mnogo več stane. In kot že omenjeno, marsikaka angleška ladja, natovorjena z živili, pristaneča v Angliji nikoli ne doseže.

Sedanja vojna je torej za Anglijo hujska kot katerakoli prejšnja v vsakem oziru.

Izrazite svoja politična mnenja stvarno in vljudno v Proletarcu.

Čitatelj listov v diktaturah mora znati čitati česar ni v njih

Ni je težje službe na svetu kot delo urednika v deželah, kjer ima končno besedo cenzor. Urednik, ki služi režimu, ima sicer lahko delo, toda oni, ki bi radi čitateljem predložili resnico, so vedno v škripih in v nevarnosti za svojo kožo.

Švicarski socialistični dnevnik "Volksstimme" je priobčil o tem cenzorskem poglavju članek, v katerem čitatelje učil, kako naj iščejo v poročilih resnico, ki jo je urednik mogel le med vrstice utakniti.

Dobri članek iz omenjenega lista, ki je bil preveden iz nemščine pri "D. P.", se glasi:

"Danes tudi švicarsko časopisje marsičesa ne sme več prinašati in dobiva od cenzurnih organov navodila, kaj je dovoljeno in kaj ne. Iz tega sledi, da se naše stališče v odločilnih evropskih vprašanjih ni spremenilo, pač pa je bralec čisto prisljiten si sam ustvariti potreben komentar.

Dalje je pa treba poudariti, da danes evropskemu časnika-ju primanjkuje poročevalni viri. Skoro v vseh državah je poročevalna služba monopoli-

zirana, to pomeni: vsaka država izdaja le uradna ali pa vsaj od države kontrolirana poročila. Poklic svobodnega časnika-ja skoro izginja in le večje ameriške agencije vzdržujejo v posameznih evropskih prestolnicah lastne dopisnice, ki pa so od tamošnjih vlad nadzirane.

Sicer pa poročevanje nikoli ni bilo popolnoma verodostojno. Celot v letih po svetovni vojni, ko je večina evropskih držav imela demokratično obliko vladavine, časnikarska poročila čisto niso bila točna, ampak so bila tendenčna in se služila pogosto interesom gotove klike. Vendar pa nudi le prava demokracija tiskovno svobodo in tako časopisju možnost verodostojnega poročanja.

Napak bi bilo misliti, da se danes, ko so v Evropi poročila monopolizirana, nič drugega ne dogaja, kakor to, kar širijo poročevalne agencije. Danes se zdi, kot da bi v Evropi ne bilo drugega kot vojna. Družabni in duševni razvoj gresta svojo pot dalje, življenje teče in tudi najbolj trdne oblike se mu ne morejo zoperstavljati."

NORMAN THOMAS V VOLILNI BORBI ZARADI PRINCIPOV

(Nadaljevanje z 1. strani.)

novanjskih kasaren. Začel je študirati vzroke njihove bede. Ker je borec proti socialnim zlom že po naturi, je kmalu zaslovel kot branitelj civilnih svobodščin in zagovornik zatiranih, izkoriščanih ljudi. Nastopil in pomagal je že v neseštetihih stavkah. Kjerkoli je bila kratena svoboda zborovanja in govora, je šel tja če je le mogel in govoril. V Jersey Cityju so ga v enem takih bojev pristasi župana Haguea obmetali z gnili jajci, nato ga je policija aretirala in po navodilu župana "deportirala" iz mesta. Ta zadeva je prišla potem na višje sodišče, ki je odločilo proti županu.

Proti brezposelnosti

V volilni kampanji naglašava v glavnem socialistični program za odpravo brezposelnosti, med farmarji pa točke strankine platforme za rešitev farmerskih problemov. Obsoja oboroževanje in obvezno vojaško službo. Dokazuje, da zanj v mirnem času ni nobenega vzroka in je najboljša, da se jo čimprej odpravi. Neki strokovni list v Washingtonu, ki kroži v armadnih in mornaričnih krogih, je v uredniškem članku zahteval, da naj vlada s Thomasom in drugimi nasprotniki "drafta" postopa kakor "zaslužijo". List se je znesel nad njim vsled njegovega govora po radiu, v katerem je dejal, da je sedanja politika vlade oboroževanje in "draft". To so stvari, ki vodijo ven iz demokracije in bodo potisnile deželo v vojno in fašizem.

Glede pomoči zaveznikom je stališče spremenil. Je za podpiranje Anglije z materijalom, za pomoč beguncem, katerim naj bi ta dežela dala zavetje in preskrbo, in ob enem je strankina eksekutiva sprejela resolucijo, s katero pozdravlja angleški proletariat v njegovi herojski borbi, z željo, da ne zmaga samo v vojni s hitlerizmom nego tudi doma nad kapitalizmom in ga nadomesti s socialistično uredbo.

Koliko dobi Thomas glasov?

Thomas je postal vsled svojih kampanjskih tur, predavanj, govorov v radiu, s članki in drugimi aktivnostmi v ameriški javnosti splošno znan. Najbrže ni nobenega socialista v tej deželi, ki bi ga poznalo toliko ljudi. Drugi je bivši milwauški župan Hoan.

Ali dobi Thomas letos več glasov kakor pred štiri leti? Ljudje, ki so verjeli, da je bilo sedanjemu predsedniku za rešitev brezposelnosti štiri leta premalo, so mu dali še štiri. Ampak ta problem je še tu prav kakor pred štiri leti. V kolikor bo omiljen, bo to na račun oboroževanja. Temeljni vzroki tega vprašanja torej ostanejo, dokler se ne odpravi sedanjega sistema, česar pa ne predlaga ne Roosevelt, ne Wilkie. Torej ostane le Thomas, ki je kandidat programa za preuredbo sedanjega gospodarstva na temelju socializma. American Institute of Public Opinion, ki ga vodi dr. George Gallup, je s poskusnim glasovanjem dosegel, da če bi bile volitve sedaj, bi dobil Thomas po tem računu kakih 200.000 glasov ali nekaj več kot pred štiri leti. Pred štiri leti so vsi kandidati "tretjih strank" dobili le 2.6 odstotka glasov, največ med njimi William Lemke, kandi-

dat Coughlinove Union Party. A sedaj se jih je izreklo za tretja ali četrta kandidata malih strank le 1 odstotek, pravi G. Gallup.

Do 5. novembra se sentiment lahko še spremeni. Toda težko, da v prilog manjšinskih kandidatov. Norman Thomas in njegov drug Maynard C. Krueger sta kot kandidata storila v kampanji kolikor mogoče. Poudarjati svoj program in apelirata, da glas zanju ni samo protestni glas, ampak glas za mir, demokracijo in socializem.

Tratnik piše

Diamondville, Wyo. — Tudi letos sem poskusil dobiti nekaj oglasov v koledar in uspel. Boljše magari malo kot nič. Tako delam vsako leto. Vedno si mislim: Dobre volje in vztrajnosti je treba, pa gre. Seveda je treba pri takem opravilu veliko govoriti, to je, toliko, da si človek pri tem "skoro jezik znaupa". A dokler smo zdravi, ne smemo omahovati, kajti zavedajmo se, da vršimo dobro delo v korist vsamu delavstvu. Res, agitatorji imajo težkoče. Glavna je, da vsem nikdar ne morejo ustreči.

Samo to želim, da bi mi napredni delavci, razumeli naše težke naloge v teh dneh in naprej skupno delovali še boljše kakor doslej. Če to storimo, nas ne bo ugonobila ne "goreča kraševska strela", kakor smo rekli ponekod in tudi nobena druga sila nam ne bo mogla škodovati.

Pojdimo torej skupno naprej za naše delavske publikacije in druge naše napredne ustanove, pa bo uspeh.

Vsi, ki agitirate za ta list in za ideje, ki jih zastopa, iskreno pozdravljeni!

Anton Tratnik.

IZ KANSASA

Za časa, ko je bil S. Frank Zaitz s soprogo v Kansasu — nastopil je kot govornik na prireditvi kansaške federacije S. N. P. J. — smo izrabili to priliko in sklicali sestanek naših somišljenikov iz raznih naselbin. Vršil se je zvečer 3. sept. v Yal-ski dvorani ob priliki udeležbi.

S. Zaitz je v daljšem govoru tolmačil sedanje razmere in pa da je potrebno skupno delo, da ohranimo kar smo zgradili med našim ljudstvom zadnjih 35 let. Najbolje pa to storimo, če po-jačamo naše soc. klube.

Marsikaj bi se še dalo doseči in obdržati napredni duh med našimi društvi, če bi bili vsi tisti, ki so soc. idej, združeni v enem klubu.

Odviz udeležencev je bil dober. Vsak je imel priliko povedati svoje mnenje in v splošnem so se strinjali z idejo ožjega sodelovanja vseh naših naprednih elementov.

Soc. klub v Armi ima v načrtu obdržati po eno sejo v vsaki naselbini koder je še kaj naših "živih" somišljenikov in jim tako nuditi priliko za pristop.

Povdarjam, da nihče ne išče v tem kakih osebnih koristih, kajti v delavski stranki tega ni.

Da se poživijo aktivnosti naše- ga kluba, priredimo veselico v soboto večer 9. novembra v Yale. Uljudno torej vabimo vse somišljenike, da pridete omenjeni večer na našo klubovo zabavo.

Anton Shular.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DEŠET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (raven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO
Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

JOZE PAHOR:

NA BEGU

(Odlepek iz romana "Matija Gorjan")

Vataja slovenskih kmetov leta 1915. proti nemški fevdalni gospodariji. Enega izmed voditeljev, Matija Gorjana, ki je v Ljubljani zaprt, reši prijatelj Medara Čop s pomočjo puntarjev. Zda beže na Dolenjsko, kjer se ni zatrt upor. Na Rogu in v Brezicah so se močna uporniška krda. Treba je hiteti za njimi so preganjalec, nekdanji prijatelj, plemič Vid Kissel.

Gorjan je pristal, da jezdi kar naravnost.

Res so prišli brez ovir mimo Turjaka in so hiteli proti Velikim Laščam. Potrebno je bilo, da jahajo ponoči in da se čez dan izgube v gozdove, kjer se spočijejo in napijo. Tako so se hoteli umakniti preganjalcem, ki jih je bilo pričakovati vsaj prvi čas. Tudi so morali poizvedeti, kako daleč so že plemiške čete na Kočevščini.

Gorjan je imel v Velikih Laščah zanesljivega moža, gostilničarja Vreca, in pri njem so se ustavili, ko se je noč nagibala k jutru. Še je bila tema, le na vzhodu je tiho dahnilo na nebo.

Medtem ko so možje na dvorišču, skriti med drevjem, napajali konje, sta Gorjan in Čop sta z gostilničarjem v kuhinjo. Vreca je vedel o Gorjanovi nesreči in je tudi že čul, da ga bodo puntarji poskušali rešiti. A da se bo to posrečilo tako hitro, ni mogel verjeti. Vesel je bil in je prijatelju krepko stisnil roko.

"Saj sem tudi sam na pol na begu — Judeži vstajajo med nami," je dejal; "a da si tako kmalu buhnil zverem iz krempljev, je zlata vredno!"

"Ni moja zasluga," se je branil Gorjan.

"Ne boš se prevzel, če ti povem," je nadaljeval Vreca, "čeno imaš: nisi se še dobro usedel v Ljubljani, že je pod Dobrničami obvisel Mustar na božjem razpulu ob cesti. Tlačanom se je mudilo, da ga plačajo. Plemiški pa so ga pokopali z zasluženimi častmi, v bližino apeno jama so ga vrgli in zasuli."

Čudno je razlagala Gorjana vest o izdajalčevi smrti, a zdaj ni bilo časa govoriti o tem.

"Bodi kratak," je dejal, "povej nam, kje stoji plemiški!"

Vreca je pojasnil. Zasedli so najprej Žužemberk, kjer so kruto, krvavo gospodarili. Naposled so morali tlačani, zgnani kakor živina na grajsko dvorišče, kleče prositi usmiljenja in priseči večno zvestobo in vdanost zadrževalcem. Zda ponavljajo — spravo po vseh vaseh okrog, a do Kočevja še niso prišli. Zastaja jim noga, ker po deželi bolj in bolj vrši o puntarjih na Rogu.

"Torej ne bo težko k našim," je ugotovil Gorjan radostno.

"Le skozi gozdove," je poudaril Vreca.

"Poznam jih," je dejal Gorjan kratko, "zasedimo konje!"

Prostost ga je klicala, dihala je iz gozdov, kjer so bili možje odločeni, da branijo svobodo do zadnjega. Rog je bil še da-

leč in vendar je bil blizu, in Gorjan je vedel, da mora naprej, da mora tja, od koder ga je vabilo, kakor da ga čaka sama svetla zarja.

A komaj sta s Čopom vstala, so se začeli v veži hrupni koraki, na vratih pa je obstal mlad častnik z vojakom. Gorjan in Čop sta se spogledala, bil je Vid Kissel.

"Kaj hočeš?" ga je vprašal Gorjan, ki mu je divje vzklopela kri.

"Vdajta se!" je zahteval Kissel, kakor bi ju nikdar ne poznal, in je stopil korak naprej.

"Prevzel si krvniški posel!" je kričnil Gorjan in potegnil meč. "Udari, vitez brez časti!"

"Sulico!" je ukazal Kissel in vojak jo je bliskoma vrgel proti Gorjanu. Da bi sunil, ni imel več časa. Gostilničar, ki se je bil zmuznil po enih vratih iz kuhinje, se je po drugih vrnil v vežo s tovaršem. Od zadaj sta planila na landsknehta in sta ga podrla na tla. Naglo sta ga zvezala in zavlekla na dvorišče.

"Brani se!" je zavpil Gorjan Vidu; dal je znamenje Čopu, niti niti ven, in je navalil na plemiča z vso zavestjo svoje premoči in z vsem srdom človeka, ki mu strežejo po življenju.

Nikdar si ni videl Kissel Gorjana tako divjega: bled in zbežan se je umikal pred njim k steni. To ni bil več človek, bila je zver, ki se je razkačena vrgla na plen. Bliskoma se je Kissel zavedel napake, ki jo je bil zagrešil. Če se ni bilo več bati poraženih tlačanov, so ti ljudje stali še vedno v boju, se niso uklonili in se ne bi nikdar. V njih ni bila le silna volja zdravega človeka do življenja, ampak tudi odločnost, ki jo daje v borbi velika, človeško usodo presenjajoča misel. Zanj so iskali zadnji odločitev; kdor je hotel ubiti misel, je moral uničiti njih telesa.

Kissel ni bil strahopetec, a je čutil, kako ga sprejeta hlad. Odbijal je Gorjanove udarce, vsak trenutek mu je bilo težje. Zrak mu je nedostajalo, ne vidnih ne izdihnih ni mogel dovolj, prvič v življenju je videl, kaj je borba na življenje in smrt. Kar je doživel doslej, tudi junačenje v četi proti Benečanom, vse je bilo komaj kaj več kot igranje. Zda je vztrepetal nad neizmernim prepadom teme in noči. Nekaj strašnega mu je presekalo zavest, ko se je ozrl v globočino.

Se vedno se je branil, a v njegovih očeh je že sijal steklen blešč, njegovo roko so grabili krči. Poklical bi Gorjana po imenu, pa glas ni mogel iz grla. Kaj bi klical, zver pred njim ne bi čula ničesar!

Vid je začutil pekočo bolečino v prsih, hotel je odskočiti, a je samo omahnil do zidu. Videl je še Gorjanovo pest pred seboj, nato se je dvignilo v grlo nekaj toplega, sladkega, napolnilo mu je usta in nos, kri

ALI NAJ FRANCIJI POMAGAMO Z ŽIVILI?

O gornjem vprašanju polemizira v tej deželi mnogo ljudi. Bivši predsednik Herbert Hoover pravi, da bo umrlo v Franciji, v Belgiji in na Poljskem približno 50 milijonov ljudi gladi, če jim ne bomo pomagali. Anglija vlada se protivi dovoliti dovažanje hrane v omenjene dežele, če, da bi bila to indirektna pomoč Hitlerju in podajanje vojne. V New Yorku je imela veliko priredbo v pomoč reliefu za Francijo Mrs. Harrison Williams, toda nasprotniki te pomožne akcije so kraj, kjer se je dobrodelna zabava vrila, piketirali, kot predstavlja gornja slika.

se je vlila po prsih. Tedaj je prešlo vse, omahnil je naprej in padel na obraz.

Gorjan se je zdrzil, obstal je in strmel. Pred njim na tleh se je v krčih stresalo telo, luža krvi se je počasi širila na vse strani. Vid je umiral, v Gorjanu ni bilo več sledi sovraštva, nekaj kot sočutje in žalost se je dvignilo v njem. A komaj za trenutek. Zavedel se je, da je njegovo lastno življenje še vedno v nevarnosti, naglo se je zbral.

Tvoja smrt — moje življenje! je odgovarjalo v njem, in Lemut, Punčuh, Kalist in nešteto drugih je stopilo predenj. Prošnjni in negibni so stali drug ob drugem, priče trpljenja in vere v človeka. Med njim in Kisslom je bilo končano, onstran te smrti se je dvigala še vedno velika, neodločena borba.

Gorjan se je zganil, zunaj je počilo nekaj strel. Takoj nato je privršal Vreca v hišo. "Odločeno je," je vrelo iz njega, "plemiške smo pregnali!"

Opazil je truplo v krvi in je pogledal Gorjana.

"Vojna je!" je ta dejal kratko. "Kje so tovariši?"

Čakali so na cesti, vsi v sedlih. Z vojak brez poveljnika so imeli lahko opravilo, a zdaj jim ni bilo tu obstanke. Vsakdo se je tega zavedal, vsakdo je vedel, kako dragoceni so trenutki.

Gostilničar je mrzlično pograbil nekaj stvari, naročil je ženi, ki je prihitela medtem vsa prepadena iz spalnice, kaj naj počne, poslovi se je in hitel v hlev po konja.

"Zdaj sem vam lahko za vodnika," je dejal družbi z grenkim posmehom; "kar zapuščam, bo čakalo plamenov."

Udarci kopit so se nemirno usuli na trdo cesto, sedem jezdecov je bežalo, sedem izbočenih ljudi brez doma in brez mira, da utonejo v gozdove.

Ziv si! je radostno odmevalo v Gorjanu; potem pa je v to prelepo zaves padla nenadna muka. Ali ni od te ure z mrtvim človekom, ki leži še v krvi, ki bo pa jutri, po jutrišnjem kot mučeniška žrtev pokopan v črnozastri Ljubljani, sklenjena usoda hje, ki mu je vrnila življenje? Bo li še kdaj videl ponosno uporniko, ki je bila vsa njena mladost neprekinjena veriga ponižanj? Bo zmagala ali bo padla?

Gorjan jo je pozdravljaj, bolna zarja se je kradla v gozdove.

V interesu obrambe

Zakon o maksimalnem delavniku in mezdah se čezdalje bolj krši pod pretvezo narodne obrambe. Treba je hiteti z vladnimi naročili, pravijo delodajalci.

TO IN ONO

Cleveland, O. — V "Buckeye" državi so torej vrgli manjšinske stranke z glasovnice. Takozvani demokrati niso to pravniče v čast. Pravijo, da so glasovnice neveljavne, toda kdo naj jim verjame, da je izmed trideset tisoč socialističnih podpisov, celih štirinajst tisoč neveljavnih! Značilno pri tem je tudi dejstvo, da so vrgli v kos natančno toliko tudi komunističnih podpisov.

Ako se pomisli koliko truda, stroškov in potov je imela stranka z nabiranjem podpisov, tedaj je naravnost škandal, da se kaj takega dogaja. S tem cilnom bo prikrajšan za državljanske pravice precejšen odstotek ohajkega prebivalstva. Izgleda, da so pričeli gotovi elementi uvajati tudi v Ameriki Hitlerjeve metode!

Na prošli seji kluba št. 49 je imel s. M. Petrovich zanimivo predavanje o bodočih volitvah, kot tudi o splošni svetovni in gospodarski politični situaciji. Kot prvega je vzel na rešeto kandidata republikanske stranke Willkieja, o katerem je dejal, da bi zopet rad privlekel iz groba takozvani svobodni kapitalizem, kar pa se mu, vsled mednarodnih odnosov ne bo posrečilo, vzlic temu, da bi bil izvoljen.

Glede Roosevelta je potom statistike dokazal, da posnema v marsičem Hitlerja. Delna kontrola nad kapitalom je uvod v državni kapitalizem, katerega prakticirata Hitler in Mussolini. Brezposelnost skuša Roosevelt odpraviti s prisilno vojaško službo in kolosalnim oboroževanjem, kakor Hitler. Tajna vladna policija (Federal Investigation Bureau) zavzema čimdalje večji in nevarnejši obseg. Ta organizacija sliči nemškemu gestapu. In končno, vsa znamenja kažejo, da se ameriško politično gibanje koncentriira v eno samo stranko, to je v vladno. Prvi korak v to smer je imenovanje dveh prominentnih republikancev v Rooseveltov kabinet. Drugi je, kratenje pravic manjšinskih strankam. In tretji korak je, načelno slična platforma obeh strank.

Petrovich je dejal, da nimamo vpričo te analize druge izbire kot voliti socialistične kandidate kjerkoli so na listi. Socialistična stranka nima letos v svoji platformi običajnih takojšnjih zahtev (immediate demands), ker te je že vse Roosevelt pobral, temveč takojšnjo socializacijo vsega narodnega bogastva v korist vsega ljudstva. Poleg tega je stranka načelno za najširšo delavsko demokracijo in za trajen mir med vsemi narodi.

Sezona številnih piknikov, izletov, prazne dunajčank (Wiener roast) in balinčanja na prostem bo kmalu pri kraju. (V Clevelandu smo toliko "se-

eni", da bomo tudi po zimski balinčali in sicer v kevdrih Slovanov, doma na St. Clairju in Slovanem del. domu na Waterloo Rd.). Toda ne mislite, da nam dajo društva kaj počitka. Kaj še! V žepu imam že štiri vstopnice k zimskim prireditvam. Značilne in česu primerne so tridesetletnice raznih društev v Clevelandu. V tej sezoni bodo samo od društev SNPJ kar štiri. Naši glavni odbojniki so vsled tega silno zaposleni. Milan Medvešek in M. Petrovich sta na teh proslavah stalna govornika, dočim se Barbich in Zarnik le venoma oglašata. Milan se je razvil v do urega govornika in ne samo to, on je skrajno delaven tudi v kulturnih in delavskih organizacijah. Napredni elementi bi ga v Clevelandu težko pogrešali.

Kulturna in "kulturna" sezona obeta biti tudi letos živahna. Dosledaj smo imeli en koncert Glasbene matice, dočim bo drugi v novembru. Na tem koncertu bodo predvajali Satierjev "Oratorium" ali "Martijino vnebovstaje". Skladba je nabozna. Pravijo, da je prva dovršeno glasbeno delo in kultura ne pozna predsodkov. Well, o tem bi se dalo debatirati! Z vzgojnega vidika je zelo dvomljivo, da nam bi svetopisemske zgodbe in verske bajke kaj koristile, pa četudi se nam servirajo v glasbeni obliki.

Iger in koncertov imamo na repertoarju nič koliko. Prvi koncert z opereto "Chonita" priredi zbor "Sloga". Na Zavalni dan ima svoj običajni koncert zbor "Zarja". Dne 8. decembra pa ima svoj koncert z opereto "Kovačev študent" moški zbor "Slovan" iz Euclida. (Pri tem zboru "kruli" tudi moja malenkost!) Igrs so pa dosedaj naznanjene sledeče: "Zakonske homatije", dramsko društvo "Yerovšek"; "Poročna noč", dramsko dr. "Naša zvezda" in "Rdeče rože", Cankarjeva ustanova.

Frank Česen.

London sedež mednarodne zveze strokovnih unij

Reuter poroča, da se je Mednarodna strokovna zveza preselila po zlomu Francije v London in da se je posrečilo zaustopnikom vseh zvez priti pravočasno tja z arhivi vred. Zveza nemoteno deluje naprej in ima veljavnih sedaj 14 držav. Kot najnovejša je pristopila strokovna zveza z Južne Afrike in sicer šele potem, ko sta se združili obe zvezi belokozcev in črncev, ker jih drugače Zveza tudi ne bi sprejela.

(Iz "E.")

Svet ima veliko tudi človeškega materiala

Računajo, da je na svetu dve milijardi 143 milijonov ljudi. (2,143,000,000). To je mnogo. Ampak znanstveniki zatrjujejo, da je potrebnih v izobilju vsaj še za desetkrat toliko ljudi. Pod sedanjim sistemom jih nad polovico strada.

Svarilo naprednim vrstam

Komur izmed naprednjakov je res za delo in boj v korist naprednih idej, ima vse priloge nastiti iti v akcijo. Kar naj pogleda na primer v Ameriško Domovino in v druge klerikalne liste, pa bo izprevidel, kako agresivni so nasprotniki naših idej in naših organizacij.

Tujci v Zd. državah

V Zd. državah je še 3,595,338 tujcev, ki niso državljanji. Pred 10. leti jih je bilo 6,284,613, ali 50 odstotkov več kakor sedaj. Te ugotovitve je podal justični oddelek.

Mešanje sladkorja s saharinom

Vsled nezmožnega pomanjkanja sladkorja v Italiji je vlada izdala odlok, da se ga mora mešati v predpisani količini s saharinom.

Ni je težje naloge kakor pisati za socializem v deželi, ki je brez organiziranega socialističnega gibanja.

S KOM SE ODLOČI ITI MOSKVA V NOVI SITUACIJI?

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Dardanelah in pa vpliv in kontrolo nad azijsko Turčijo, Iranom, Afganistanom in Finsko.

To se glasi mikavno, čeprav zelo diši po "imperialistični vojni". Toda ali bo Hitler držal besedo tudi kadar zmaga? Kaj, ako se premisli? Saj bi ne bilo to prvič! In če bi zahteval recimo Ukrajino, kateri se je Nemčija z okupacijo Rumunije že bolj približala?

Ako se Moskva vzlic temu odloči iti z osiščem, bo to nov Hitlerjev diplomatski triumf, kakor je bil lanskega avgusta, ko je podpisal pakt z Rusijo pred nosom angleških diplomatov.

Washington posreduje

Vlada v Washingtonu tega ne želi, pa je pokazala Moskvi prijaznejše lice. Po pogajanjih s sovjetskimi poslanikom Uman-skijem je dovolila, da sme Rusija spet izvažati olje in gasolin iz Californije v Vladivostok in dalje je dovolila, da sme izvoziti za opremitve svoje industrije za sedem milijonov dolarjev ameriških strojev, katere je že kupila. Olje, stroje, aeroplanske dele, baker itd., ji je ameriška vlada zabranila, ali pa omejila izvažati zaradi njene invazije na Finsko in na apel Anglije ki je domnevala, da kupuje Rusija ta material za Nemčijo. Gotovo je dobila ameriška vlada zagotovilo, da blago, ki ga Rusija dobi iz te dežele, ne bo šlo v Nemčijo.

Ampak presenečenja so močjoča.

Kaj bo z Anglijo?

Ovisno je, ali vlada v Moskvi v svojih tajnih namenih smatra, da je boljše, ako imperij Velike Britanije razpade in dobi tudi ona delež njegove dedščine, ali pa je za Rusijo

Dan Cankarjeve ustanove v Strabanu

Cleveland, O. — V nedeljo 17. novembra gremo v Strabano, kamor je bila povabljen Cankarjeva ustanova vzprijeti kako primerno igro in predvajati pevske točke. To bo storila radevolje, kakor že parkrat prej v tej prijazni naselbini naših pennsylvanskih rojakov.

Odbor se je ob tej priliki odločil ponoviti igro "Neutrlni amor". Povabljeni so na sodelovanje tudi nekateri pevci in pevke, da bodo podaljšali program. Preostanek gre Cankarjevi ustanovi. Naši vrli Strabančani se zelo trudijo, da nam gromotno pomagajo. Več podrobnosti o delu za to prireditve se pride pozneje.

John Krebel.

Obnovite naročnino, čim vam potee, S tem nam veliko prihranite.

Listen to

PALANDECH'S YUGOSLAV-AMERICAN RADIO BROADCAST

Every Saturday, 1:30 to 2:30 P.M.

STATION WHIP

1480 kilocycles

(First Station on Your Dial)

Featuring a program of

Yugoslav Folk Music

PRISTOPAITE K

SLOVENSKE NARODNE

PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,

pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva.

Deset članov(ice) je treba za

novo društvo. Naslov za list in

za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILL.

varnejše, da ostane Anglija močna.

Očividno je, da je namen sedanje strategije nemškega poveljstva zadati smrtni runek Angliji s pomočjo Italije in Japonske v Sredozemlju. Gre se za napad na Gibraltar, za osvojitve Sueškega prekopa po Italiji in s tem za prerezanje takozvane življenske žile angleškega imperija, ki gre mimo Gibraltarja v Sredozemsko morje in nato dalje proti Indiji. Namen Nemčije in Italije je premagati Angleže v Egiptu, in z osvojitvijo Gibraltarja in Sueškega prekopa zajeti angleško mornarico. Ako se jima ta načrt posreči, bo Anglija premagana tudi če nemška armada ne udere vanjo.

Za Rusijo je boljše, da se to ne zgodi. Kajti čimjajši bosta postajali Nemčija in Japonska, bolj bo tudi sama v nevarnosti. Toda odvisno je seveda, kaj misli o tem Josef Stalin.

Pridobite prijatelja, da se naroči na Proletarca.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

OKTOBER

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 20. oktobra v dvorani SNPJ.

AKRON, O. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Ohio v nedeljo 20. oktobra v Slovenskem domu v Kenmore, O.

NOVEMBER

WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice v nedeljo 3. novembra v SND. ARMA, KANS. — Veselica kluba št. 21 JSZ v soboto večer 9. novembra v Slov. domu na Yale.

SPRINGFIELD, ILL. — Domača zabava kluba št. 47 JSZ v nedeljo 10. novembra v Slovenskem domu.

CLEVELAND, O. Na Zahvalni dan v četrti 21. novembra koncert soc. Zarjo v SND, St. Clair Ave.

WAUKEGAN, ILL. — Karina zabava kluba št. 45 JSZ v soboto 23. nov v SND.

CHICAGO, ILL. — Koncert Save, v nedeljo 24. novembra v dvorani SNPJ.

DECEMBER

CHICAGO — Zabava kluba Slovenski center v petek 6. decembra.

CLEVELAND, O. — Klub št. 49 JSZ priredi svojo letno plesno veselico dne 25. dec. večer v Slovenskem delavskem domu v Collinwoodu.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 JSZ v Masonic Temple, 23rd St. in Millard Ave.

1941.

MAREC

CHICAGO, ILL. — Priredba v korist Proletarca v nedeljo 2. marca v dvorani SNPJ.

APRIL

CHICAGO, ILL. — Koncert Save, v nedeljo 20. aprila v dvorani SNPJ.

JUNIJ

CHICAGO, ILL. — Piknik v korist Proletarca v nedeljo 22. junija pri Kagle v Willow Springsu.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN AND SURGEON

OFFICE HOURS:

2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily

At 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212

At 1858 W. Cermak Rd

4:30—6:00 p. m. Daily

Tel. Canal 1100

Wednesday and Sunday by

appointments only

Residence Tel. Crawford 8440

If no answer — Call

Austin 5700

POSUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 1475

424 Broad Street

JOHNSTOWN, PA.

Nov ekonomičen avtomatičen vodni grelec ODSTRANI NEPOTREBNO DELO V ZVEZI Z GREJEM SPOMLADI IN JESEN

ŠOTINE jih danes uporablja avtomatične plinske grelece, ker so pronašli, da jih ta čudovit način prihrani na času in dela v preminjajočem vremenu. Preskrbite si vse podrobnosti o tem sedaj. Vprašajte po izredno nizkih cenah za grejte s plinom. Pišite ali kličite na vaš najbližji Public Service urad.

Public Service Company of Northern Illinois

Preskrbite enokomorno temperaturo v nezanesljivem vremenu

Umerjen za vrata, formen za spomladensko in jesensko uporabo — odstrani ga za vsa per. zimskih in porabi zelo malo plina

samo \$49.50

...vključuje avtomatični termostatski kontrolnik

Zmerni pogoji!

REMEMBER THIS DATE

Sunday, October 20th, will be a big day, and the climax of much preparation and rehearsing of what promises to be a highly interesting program at the SNPJ hall.

In previous articles we have informed you about the program of songs, speeches, plays, etc., so without further ado we will go on to one of the main purposes for sponsoring this campaign rally, program and dance.

Members of Branch No. 1 JSF, intend to make this affair a great success as their annual dramatic program, in addition to boosting the campaign for the Socialist Party nominees.

After a difficult struggle against reactionary interests, the Socialist Party has won its place on the ballot and all those wishing to vote for the Party's candidates will have the opportunity to do so.

Branch No. 1 did splendid work in collecting signatures to get the Party on the ballot, and is now following up with this campaign rally before the election on November 5th.

Returning from a series of campaign meetings in a number of states, Norman Thomas has this to say about the campaign:

"I have always refused to predict for publication the size of our vote in any campaign. It is a policy I shall not break, but I want to share with our supporters the news that on this swing around the circle, I have found a far more encouraging situation for us than in 1936.

"The conviction is growing that we only are discussing serious issues seriously in terms of the common man and his hopes and fears.

"Willkie is slipping and that fact is admitted sorrowfully even by some of those who hoped that he would be their Messiah. His San Francisco effort to state a foreign policy in opposition to Roosevelt's was a pathetic failure.

"But if Willkie is slipping—to the benefit of Roosevelt—the latter has no such volume of enthusiastic support as in 1936. There is a widespread fear, which ought to be more definite and effective, of the trend of his policy and his conscription.

"All this adds up to the conviction that if we keep up the fight, we can and will be a positive force, the main brake in the American descent to fascism."

Capitalism's Nasty Mess

Americans who sincerely desire to preserve democracy as we have known it have scant grounds for optimism as approaching winter promises England an advantage in her opposition to Hitler's thrusts. For one thing is certain. It's this:

If Democracy is to be preserved, the dictators must be more than held at bay. They must be crushed. And if we will think of Russia, Spain and the Baltic nations, in addition to Germany and Italy, we'll understand that the crushing of dictators—and, of course, the fostering of democratic governments where totalitarianism has been established—is a mighty big job.

If world democracy is to be achieved, it looks as though this sorry planet is a long way from peace. The present war is likely to be a long one.

However, there is a hateful paradox! Long wars don't strengthen democracy anywhere. That is a fact even in these United States of America, as has been demonstrated by the new national policy of peace-time compulsory conscription. Whatever we may think of the necessity of that policy, it can hardly be said that conscription for war is essentially a democratic program.

Before the coming winter is over we are likely to see widespread disease and starvation among the peoples of Europe. And before the war itself has ended and the mess cleaned up we are likely to see our own American economy weakened and many of our ancient privileges revoked.

Socialists have a right to assert that the people who have been ruling and shaping policies in the capitalist world have made a sorry mess of things. They have right to recall the many slanders which have been hurled against them in the past and ask: "Who, now, is destroying private property? Who, now, is breaking up the home? Who, now, is menacing civilization? Who now, is attacking religion?"

Those are some of the things which were described as the purposes and sure results of Socialism. And those very things are taking place with the utmost ferocity in those very countries which have crushed Socialist movements and driven Socialist leaders into exile.

What, now, about the charge that Socialists are bad because they stand for the international brotherhood of all peoples? Wouldn't the outlook be brighter if the workers of all nations had stood together in Socialist co-operation?

We hold that the anti-Socialist rulers of the capitalist world have made a sorry mess of things. Moreover, we don't believe the mess can be cleaned up until the peoples of all nations depose their exploiters and establish the kind of world commonwealth which Socialists always have envisioned.

—Reading (Pa.) Labor Advocate.

Company Union Politics

The deceptions of company unionism had to be exposed and overcome before a genuine labor movement could gain strength in America's great industries.

Among these deceptions was the propaganda that all blessings flowed to the workers from benevolent and paternal corporations who rejoiced in raising wages and improving conditions out of the goodness of their hearts.

The workers came to realize from experience that the better organized they were, the more "benevolent" were their employers in these regards; and that there was a direct relation between the improvements they secured and the pressure they themselves exerted.

But in politics there is still too much company union thinking in la-

bor ranks. The delusion is still widespread that benevolent politicians shower blessings on labor out of the goodness of their hearts.

Actually, experience will show that such blessings as labor has obtained were secured from the politicians by labor's organized strength; and that politicians were benevolent to labor in proportion to the pressure that labor can exert upon them and to their dependence on labor support.

When all of labor advances beyond the servile company-union way of thinking—when it realizes that politicians are the beneficiaries of labor rather than benefactors, and acts accordingly—it will be surprised to see how much more benevolent politicians can become.

—CIO News.

DEBS DAY CELEBRATION

The program of Branch No. 1 JSF, at the SNPJ Hall, Chicago, Sunday, October 20, will also be a Debs Day celebration, marking the fourteenth anniversary since the death of the beloved Socialist leader and humanitarian.

EUGENE V. DEBS

Now and then out of the veiled universe comes a friend. In that hour, and in oft-repeated hours during our lifetime, he is the builder and the bearer of our dearest thought.

Now and then History, in her long, wavering, stumbling, forward course, gives us a Hugo, a Lincoln, or a Debs.

Seeing such men, we can realize why Emerson and Whitman forever had patience and hope, and looked to the sure-coming of the bright days.

Debs greeted humanity, and mankind's day was brighter and sweeter. His tones, like tones of bells, were firm and sweet. Something of him was left with all men he came in contact with.

AUSTRALIA LABOR GAINS IN ELECTIONS

They had an election in Australia recently. The Conservatives who control the government were quite sure they would be swept back to power by increased majorities. That was the only "patriotic" thing to do, they told the voters.

The voters, apparently, didn't agree with them, because they swung so heavily to the Labor side that no party has a majority in Parliament. The result will probably be a coalition government, with all parties represented in the cabinet.

In the circumstances, that is probably the sensible thing to do. Australia is at war; it is also disagreeably close to Japan. It is a time when all classes should pull together. Possibly the voters had something like that in mind when they rebuked the government which sought to take advantage of the war situation to prolong its existence. — Labor.

REGISTRATION

The first peace-time draft in the history of the United States began this week—Wednesday, Oct. 16—when all young men of this nation between the ages of 21 and 36 must register for service in the armed forces of the United States.

Registration is in the hands of local election boards.

European Workers Under Nazi-Fascist Dictatorship

HOW NAZI TREAT PRISONERS OF WAR

At the invitation of the Hamburg Labor Trustee, Nazi journalists traveled through Mecklenburg to observe how prisoners of war are treated by Nazi authorities. One reported as follows: Polish prisoners of war employed on farms and in factories in Mecklenburg "receive only a little pocket money... for which the guard may buy them the articles desired."

French prisoners of war are in many cases employed in skilled occupations. In a Baltic port Frenchmen are working in the docks. Nothing is said of the wages paid in these cases.

On conditions in the prisoner of war camps the report is less reticent. It speaks of hungry colonial soldiers, who had to eat grass to satiate themselves. This apparently amused the Nazi journalist, who writes: "It is funny when they start eating grass..."

Prisoners of war from France provide a different kind of entertainment. One camp is close to an aerodrome. When Nazi airmen fly so low over the heads of the prisoners that they have to throw themselves on the ground, the journalist is amused: "Somewhere in Mecklenburg... Mid-day heat of a cloudless day in July, camp crowded with new arrivals of prisoners from the front. A squadron of fighter planes taking off from the neighboring flying field roars past at a height of only a couple of metres... Shrieks are heard and all throw themselves on the ground."

Bugs on your windshield are a bugaboo to your safety.

THE DRAFT ACT—WHAT IT MEANS

By LEE PRESSMAN

All persons who are inducted into the military forces are to receive a statement upon their discharge indicating a satisfactory completion of their period of training.

In the case of persons who have to leave their jobs when they are inducted into the military forces they will be entitled to reemployment to their old jobs if they can meet the following conditions:

(a) they must receive the certificate of satisfactory completion of their service; (b) they must be qualified to perform the duties of such position; (c) they must make application for reemployment within 40 days after they are relieved from their training; and (d) the circumstances of the employer must not have so changed as to make it impossible or unreasonable to reemploy the individual involved.

It is difficult to prophesy as to how the Court may interpret the term "impossible or unreasonable" as far as the employer is concerned. On its face it seems unlikely that this term will afford any reasonable protection that a worker may receive from his union to obtain reemployment after he has left the military service.

In the case of government employees, where the person can show that he has met the above conditions, he will be restored to his former position or to a position of like seniority, status and pay. In the case of employees of states or other political subdivisions, Congress declares it to be its sense that such person should be restored to their former positions or to positions of like seniority, status and pay.

All workers in private industry who are restored to their former employment are to be restored to their seniority and shall be entitled to participate in insurance or other benefits offered by the employer pursuant to established rules of practice relating to employees on furlough or leave of absence in effect with the employer at the time that the individual was inducted into the military service.

Furthermore, such persons may not be discharged from their position without cause within one year after such registration.

Any person who, after leaving the service, is not reemployed or is denied other benefits in violation of any of the provisions of the Act, may file a petition with a Federal Court. The Federal District Attorneys are authorized to act as attorneys on behalf of the petitioners in these cases. The Court, if it rules in favor of the employee, may order the employer to comply with the provisions of the Act and in addition compensate the workers for any loss of wages or benefits suffered by reason of the employer's unlawful action.

Of course these proceedings will be subject to appeals by the employer to the higher courts which would, of course, result in the delays which accompany any judicial proceeding. The Director of Selective Service, who is appointed under the act by the President, is directed to establish a personnel division which is to render aid in the replacement in their former positions or in securing new positions for the members who have completed their military service.

VOTING RIGHTS

Any person inducted into the military force shall be permitted to vote in person or by absentee ballot

if under the laws of the state of which he is a resident he is entitled to vote by absentee ballot in the election. However, no person is to receive a leave of absence for longer than one day in order to permit him to vote in person. Therefore, unless State laws permit voting by absentee ballot, the men in the military service, are not, under the Act, specifically protected in their rights to vote.

INDUSTRY

The President is empowered, through the head of the War or Navy Departments, to place orders and demand priorities with industrial establishments for any national defense material. In the event any such industrial establishment refuses to give such orders, the requested priority or to accept the order for a reasonable price, as determined by the Secretary of War or the Secretary of Navy, the President, through the aid of the War and Navy Departments, is authorized to take immediate possession of the plant in order to manufacture the material required. The company is to be paid a fair and just rental for the use of the plant and the material. In addition, the corporation and the individuals involved shall be guilty for a felony which may be punished by imprisonment for not more than 3 years or a fine not exceeding \$50,000.

Where the government takes over any plant in accordance with this procedure, it is specifically provided that existing state or federal laws concerning the health, safety, security and employment standards of the employees in the plant shall not be affected. A question may well arise as to whether the employees will also be entitled to their rights under the State or National Labor Relations Act as employees of a private concern or whether they will be considered to be employees of the Federal Government.

Important Dates

Sunday, Oct. 20.—Conference of JSF Educational Bureau organizations in Kenmore, Ohio, at 2166 Manchester Road.

Sunday, Oct. 20.—Campaign rally, program and dance sponsored by Branch No. 1 JSF, at the SNPJ Hall, 2659 So. Lawndale Ave., Chicago.

Sunday, Oct. 20.—Debs Day Dinner at the Workers Lyceum, 2733 W. Hirsch Blvd., Chicago.

Sunday, Nov. 3.—Conference of JSF Educational Bureau organizations in the Slovene National Home, Waukegan, Ill.

Get Your Tickets For Final Campaign Rally

CHICAGO.—Norman Thomas and Maynard C. Krueger, Socialist Presidential and Vice-Presidential nominees, will speak at the same meeting for the first time in the 1940 campaign in Illinois when they appear at the Wind-Up Rally on Wednesday, Oct. 30, 8:00 p. m., at the Medical Arts Building, 185 North Wabash Avenue.

Tickets are 15 cents each in advance of the meeting and 20 cents at the door. They can be secured from the Party Office, 549 Randolph St. Phone State 3250.

Broken traffic rules are like boomerangs, says the Illinois Automobile Club—they will average themselves.

THE MARCH OF LABOR

LEOPOLD STOKOWSKI
HOW LABOR CAME TO AMERICA
1602-3-4 THE KNIGHTS OF LABOR PARADED ON THE FIRST MONDAY IN SEPTEMBER.
1684 THE KNIGHTS OF LABOR JOINTLY RECOGNIZED LABOR DAY AS A NATIONAL HOLIDAY.
1887 OREGON PASSED THE FIRST LAW RECOGNIZING THE FIRST MONDAY IN SEPTEMBER AS LABOR DAY.
1904 CONGRESS PASSED THE BILL MAKING LABOR DAY A NATIONAL HOLIDAY.

WORLD FAMOUS ORCHESTRA CONDUCTOR AND ARDENT TRADE UNION MEMBER, CANCELED A PERFORMANCE AT A PITTSBURGH THEATER BECAUSE THE PROPRIETORS WERE NOT MEETING THE DEMANDS OF THEIR UNION CONTRACTS.

MORALE BUILDER
THE STRIKE HAS FAILED
GO BACK TO WORK
STILL WANTS TO BE A STRIKE
THIS LABEL BUILT UPON THE STRIKE
THESE UNIONS ARE THE ONLY UNIONS THAT HELP YOUR FELLOW UNIONISTS

A LAW OF ENGLAND IS POWERFUL ENOUGH TO ENFORCE ANY PERSON WHO ADVOCATES TO BE AN INFLUENT

MORALE BUILDER

ON THE BOOK FRONT

COAL AND UNIONISM. A History of the American Coal Miners' Unions, by David J. McDonald and Edward A. Lynch.

Coal and Unionism is dedicated to the millions of unsung heroes who grope in darkness to make America brighter—the coal miners.

In it is set forth something of the accomplishments and defeats of miners' organizations from the very beginning to the present day, and more particularly of the United Mine Workers of America from its birth at Columbus, Ohio, in 1890 to its 50th anniversary at Columbus, O., in 1940.

In 226 pages, it touches on the highlights of that period, and tells of the major milestones which dot the path of this union through a half-century of vigorous American history.

In a forward, Ninth President of the UMW, John L. Lewis, says:

"The United Mine Workers of America is a human institution. It has all the limitations of a human institution because it is composed of human entities struggling for progress in our industrial world—making mistakes like all other human institutions, be they political, social or religious. But, with all of its errors and mistakes of judgment, in the years of its history, the United Mine Workers of America also has to its credit those great fundamental ideals and principles to which it is committed, and it points to a proud record of accomplishment, done in the name of suffering mankind and done in the name of greater social and industrial progress for the people of our country, the people of our industry and for the nation itself."

Discovery of the existence of coal in what was to become the United States of America, in the year 1673, by the two great French explorers, Marquette and Joliet, is an interesting story. The history of the United States might be traced by the development of its coal industry, from an agricultural state to an industrial nation. When those two strangers from a civilized land found outcroppings of a black stone which burned, somewhere in the savage Northwest, they could not imagine that someday hundreds of thousands of men would earn their livings by mining and preparing that stone. The Indians whom they encountered knew nothing of the use of this stone. It looked pretty as it glinted in the sunlight, but it was too brittle to use for arrow heads. Neither Marquette nor Joliet thought that some day men would bore through the earth and extract that black stone with machines that would pour it into cars at the rate of five tons a minute. They did not know that thousands of men would be maimed or killed in the relentless struggle to take more and more of that stone away from the womb of Mother Earth, where it had rested for millions upon millions of years. Their wildest visions could not have pictured that black stone being broken and crushed and poured into the maw of flaming furnaces to create power to drive wheels and pistons and cogs and turbines. That black stone was the little known or little used substance called coal.

The rapid industrial development of this country would have never been possible without the "black diamond" in which is stored the power to drive machinery. Steam power was one of the first methods of driving machinery known, and as the coal mining industry furnished that power, it grew rapidly. And, as its use developed, the goods of man and the new conveniences which came into man's life developed apace.

In the closing years of the last century and the beginning of the present, the steady stream of immigrants entering New York from all foreign countries, came by thousands because they heard by letter or by returning countrymen that there was work for all comers in the coal fields of America. They set out for them immediately; and most of them spent the rest of their lives digging coal. Among them are many thousands of Slovenes.

It is natural that in so large an industry, unionism played an important role, as, with the growth of the industry the labor exploiters kept apace and had to be counteracted.

In the year 1849 the first local union of coal miners came into existence in the United States of America. This local was formed by a man named John Bates, in the anthracite region of Pennsylvania.

The entire history of unionism in the coal fields—from the date of this first local and its first disastrous strike, to the present-day United Mine Workers Union, with its locals spread all over the Anthracite and Bituminous coal fields—is told in Coal and Unionism.

The coal industry reached its greatest production during the five-year period from 1913 to 1918, when the almost unbelievable tonnage of 2,960,938,537 tons was produced, or almost one-third as much as the mines of America turned out in the entire period from 1807 to 1913.

The formative years of the coal miner's union, the days of John

Mitchell, the tragic era from 1908—when Thomas L. Lewis came into leadership after Mitchell's death—to 1911, reform and renovation, the pre-war era, the Union and the World War, Post-war recession, and up to the present period, which climaxes 50 years of activity celebrated by the United Mine Workers Union this year—are chapters filled with strife, and many times bloodshed, in the history of the coal fields.

Developments of recent years—the CIO and its difficulties and successes, in organizing the automobile, rubber, textile, metal mining, shipping and lumbering industries, make up the closing chapters of the book.

Many of our people who have played an important role in their unions in the hard and soft coal fields will find interesting reading about their own activities in this book.

It is published by Lynald Books, Georgia and Sligo Avenues, Silver Springs, Maryland, and sells for \$2.50 per copy. J. D.

PRIZE-WINNING ESSAY

(The following essay was a first-prize winner in the Four-Star Essay Contest, recently conducted by the Union Label Trades Department of the American Federation of Labor. —Editor.)

WHY I AM A LABOR UNIONIST

I carry a card because it carries me into the hearts and thought and sympathetic understanding of millions of other average human beings with problems like my own. My card guarantees me a respectful hearing at all times from my employer. It guarantees me a living wage, decent working conditions and time to enjoy my home and family. It entitles me to the benefits of knowledge and experience acquired by my fellow-craftsmen. It gives me social contacts I enjoy. It creates within me confidence, good fellowship and a strong sense of security and well-being.

It promotes the brotherhood of man through honest work, fair bargaining, "live and let live" and a just reward for all.

It advances patriotism, elevates my standards of thought and living, permits me time for cultural pursuits and spiritual thinking.

It stands for self-support and mutual advancement, which mean unending progress.

It puts the shoulder of experience and mutual assistance behind the weaker links in the chain of life and keeps the pace a steady one for all. It makes understandable and unforgettable the brotherhood of man. There can be no forgotten men in such a universal brotherhood.

I carry a card because I believe that, if the Carpenter of Nazareth were here today, He too would carry one, thus helping to make practical, through true trade unionism, the precepts He laid down for all mankind 2,000 years ago.

These are the reasons why I am a labor unionist.

—Fred L. Carver, Hollywood, Calif.

NEW YORK ON BALLOT; INDIANA ALSO PLACES

NEW YORK.—Campaign victory of the week was the placing of the Socialist ticket upon the ballot in New York state, the Call of last week reports. Approximately 25,000 signatures, double the number necessary to qualify, were filed in Albany well in advance of the legal deadline.

New York petitions, bound in the form of a gigantic book, stacked up over two feet high.

Indiana, also a difficult state in which to qualify because of the requirement that each individual signature be notarized, came through with flying colors.

In addition to these two states, the Socialist ticket was placed on the ballot in Idaho—a state in which the Party failed to qualify in 1936—and in Minnesota. Ballot standing in Texas is also certified.

Reverses came in Iowa and Oregon. In both of these states the election officials took advantage of technicalities to rule the Socialists off. A court fight is being undertaken in Nebraska where the action of officials appears to be in clear violation of the law.

SOLILOQUY OF A SENIOR CITIZEN

Not a cent for pensions!
Billions gone to war;
All our hard-earned savings
In the monster's maw;
Me and mother scrambling
On a beggar's dole;
Priests and preachers praying
"For the heathen's soul";
And while I sit here patching
The bottom of my pants,
"Sacrifice, my brother!"
Some politician rants.
I hope I ain't seditious,
But me and sis and wife
Just can't get so excited
About OUR way of life.